

KUNSTENS RUM

– livsfortællinger xxxxx xxxxx xxxxx xxxxx xxxxx xxxxxxxxxxx xxxxx

Forfattere	Bente Schindel (red.) m.fl.
Udgivet af	Kulturelle samråd i Danmark i samarbejde med Danske Orkesterdirigenter og Musik Oplysnings Forbund Farvergade 27D, 3., 1463 København K www.kulturesamraad.dk kulturesamraad@kulturesamraad.dk
©	2006 kulturelle Samråd i Danmark og forfatterne Kopiering og gengivelse af denne bog er kun tilladt ifølge aftale med forfatterne og Kulturelle Samråd i Danmark. Bogen kan citeres med kildeangivelse.
Omslag	Lund&Mus Grafisk Design
Layout	Lund&Mus Grafisk Design
Tryk	PrinfoVejle/Jelling Bogtrykkeri
Udgave	1. udgave. 1. oplag 2006
ISBN	87-990715-1-7 Bogen er udgivet med støtte fra Undervisningsministeriet tips/lotto midler samt Kulturministeriets Udviklingspulje for amatørkultur og folkelige kulturaktiviteter
Bogen kan købes ved henvendelse til	Kulturelle Samråd i Danmark Farvergade 27D, 3., 1463 København K www.kulturesamraad.dk Tlf.: 3393 1362 Fax: 3393 1321

Indhold

Side	5	Jeg kan lige så godt fortælle hvad det vil sige at være menneske Af Lise Bache
Side	15	Jeg har stadig ikke lært at sige nej Af Henik Falch Petersen
Side	21	Det tror jeg på Af Kirsten Gad
Side	25	Lad det smukke være udgangspunkt Af Steen Finsen
Side	29	Fællesskab opstår i det personlige møde Af Ulla Jerg
Side	35	Jeg håber jeg gør en smule nytte Af Kristen Kristensen
Side	41	At komme hinanden ved Af Cæcilie Østerby Sørensen
Side	47	Om at holde fanen højt Af Per M. Hermansen
Side	55	Ad uransagelige veje Af Gunhild Olesen Møller
Side	65	Kunst er bestandig det umulige Af Niels Ufer
Side	xx	xxxxxxxx Af Marianne Horsdal
Side	xx	xxxxxxxx Af Bente Schindel

Jeg kan lige så godt fortælle hvad det vil sige at være menneske

Fortæl hvad det betyder for dit liv at være amatørmusiker. Det må vel være en overkommelig opgave. Jeg har over 40 års erfaring at bygge på! Da jeg fik opgaven, kastede jeg mig straks over udarbejdelsen af en mindmap med alt, hvad der faldt mig ind. Det blev til flere tætpakkede A4-ark, og så var det, at det gik op for mig: Jeg kunne lige så godt have fået til opgave at fortælle om, hvordan det er at være menneske, eller hvad det betyder for mit liv at være opvokset i en forstad til København. Det er jo mit liv, min identitet, mig selv. Det var altså alligevel ikke så enkelt at pille ud og sætte på skrift. Der er naturligvis alle de sjove og fantastiske oplevelser, jeg kan fortælle om. Dem er der masser af, og de har selvfølgelig stor betydning for min oplevelse af, at musikken hele vejen gennem mit liv har været berigende, udviklende, dannende og sandelig også underholdende for mig som menneske. Det er oplevelser, som står som ikoner, som jeg hiver frem og mindes sammen med dem, der var med eller fortæller som anekdoter til andre. Oplevelser i form af rejser eller arrangementer, som har gjort særligt indtryk måske på grund af de solister eller dirigenter, der deltog. Det er også minder om alt det musikalske og sociale sjov, vi har lavet gennem tiden uden for den offentlige scene, som f.eks. da jeg og tre veninder – kaldet “Kastrup Syklub” – opførte Nattens Dronnings arie med mig som sanger akkompagneret af mine veninder på hhv. fløjte, klarinet og basklarinet. Eller da selv samme ensemble markerede Händels fødselsdag ved at spille hans Watermusic iført badetøj og svømmefødder. Ikke blot produktet, men også idefasen og planlægningen af den slags gags har været både sjove og lærerige.

Musikken er der bare hele tiden

Med denne opfordring til at fortælle om mit liv som amatørmusiker, fik jeg dog lyst til at komme mere ned i substansen. Det var en god anledning til at reflektere over, hvad det egentlig betyder også i dagligdagen, at jeg gennem hele mit liv har brugt så

meget tid og opmærksomhed på musik.

Jeg har ofte diskuteret værdien af musikken i samfundet. I min pure ungdom måtte jeg jævnligt forsvare og forklare, hvorfor det var relevant og samfundsnyttigt at studere musik på universitetet. Som formand for den lokale musikskoles bestyrelse er det også et oplagt tema at beskæftige sig med. Det har været diskussioner på et generelt plan, hvor jeg har argumenteret for musikkens berettigelse. Jeg har gjort mig klog på, hvor vigtig den kan være for barnets udvikling, for udvikling af identitet og social kompetence, for understøttelse af læring og for at skabe sammenhæng i et samfund. Mine egne erfaringer og oplevelser og selvfølgelig uddannelser har nok været det grundlag, jeg har talt ud fra, men det har trods alt handlet om noget uden for mig selv. Jeg har ikke tidligere systematisk sat ord på og skabt overblik over, hvad musikken har betydet for mig og mit liv.

Den korte version er, at for mig er musikken der bare hele tiden i mit liv. Musik er med mig overalt. Jeg kan hverken forestille eller ønske mig et liv uden et aktivt musikengagement. Det er ikke bare en isoleret del af mig, som jeg kan tage frem og dyrke. Det er et integreret islæt i hele min person. Jeg har på en eller anden måde mine musikoplevelser og -erfaringer med i alt. Måske er det mere præcist at sige, at musik, for at blive i væve-metaforen, er nogle af trådene i min trend; altså de faste tråde, man væver henover. Hver gang der slås en ny islættråd ind gennem trendtrådene, vil den nødvendigvis også væve sig sammen med musiktrendtrådene. Musik er noget, jeg synes, jeg ved noget om. Det er en stor del både af mit indhold og min referenceramme. Det blander sig i alt andet, jeg beskæftiger mig med – også uden for musikkens verden. Det kan være som inspiration til den måde, jeg griber en arbejdsopgave an på, den måde jeg analyserer en situation på eller den timing, jeg bruger i en diskussion, for ikke at nævne noget så banalt som at komme velforberejdet og “spilleklar” til tiden til et møde.

Fordi jeg elsker det

Musikken. Jeg elsker den og taler om den. Jeg lytter til den, og jeg lader den påvirke mine følelser. Jeg lader mig rive med af den, og jeg kobler af med den. Og allervigtigst: Jeg spiller den alene og sammen med få eller mange. Jeg bruger den til at udfordre mig selv til at lære noget nyt, overskride min grænse for, hvad jeg troede, jeg kunne, udvikle og forfine min teknik, betoning, artikulation, rytme, klang osv., så jeg skaber netop det udtryk og den lyd, jeg synes er smuk eller rigtig. Jeg bruger den til at give de enkelte toner den tid, den betoning, varme, længde osv. der skal til, for at det bliver interessant at høre på. Jeg

nyder, når det lykkes. Jeg trives med at have den passende udfordring, der skal til, for at jeg kan se, at jeg fortsat kan lære og udvikle mig. Jeg elsker at opdage, at jeg kan tackle nervøsiteten og gennemføre en koncert, som kræver noget særligt af mig. Det er dejligt at være med til at give andre mennesker en god musikoplevelse til en koncert, men jeg kan nyde lige så meget at sidde til orkesterprøverne eller stå i min musikstue og spille og suge musikken ind selv. Jeg soler mig gerne i den anerkendelse, der kan komme efter en flot koncert, og jeg lovpriser frem for alt, at jeg som amatør ved, at det bedste, jeg kan, er godt nok. Jeg skal ikke leve op til presset om at være på toppen hele tiden, som den professionelle. Jeg kan i mit eget tempo bygge trin på trin i en livslang udvikling. Jeg behøver ikke lære andet end det, jeg har lyst til og kan med mine forudsætninger. Resten kan jeg enten klare bedst muligt eller lade ligge. Jeg kan for den sags skyld holde en pause med at spille, hvis inspirationen i en periode mangler. De forventninger, der kan stilles til mig udefra er, at jeg nogenlunde matcher den gruppe, jeg spiller sammen med. At jeg gør, hvad jeg kan for at leve op til standarden i orkestret. Men det er frivilligt fra min side. Hvis det er for svært, kan jeg jo bare lade være. Jeg er ikke afhængig af en indtægt og et renommé. Sådan er det at være amatør. Jeg gør det, fordi jeg elsker det.

Og det, jeg elsker allermest, er at skabe musik sammen med andre. At finde jævnbyrdige musikere, hvor det, vi hver især producerer, smelter sammen til en helhed, fordi vi forstår hinanden uden at tale med ord og stort set uden at se på hinanden – blot ved at lytte og spille. Det er stort! Det er en fantastisk følelse, når ens eget bidrag, ens egen præstation lykkes og matcher de andres, og der opstår helstøbt musik – et samlet lytteværdigt produkt. Det er et spændende projekt – ikke mindst i kammermusik eller andre mindre grupper fx i rytmiske bands, hvor der ikke står en dirigent og sikrer balancen, at få den kollektive ledelse til at fungere. I musik gælder det ikke som i konkurrencer om at komme først eller være stærkest. Her er det mere et spørgsmål om at finde den rette rolle i helheden; og den ændrer sig hele tiden, skal det lige siges. Det gælder om at være på stikkerne og være lydhør og være fælles om, at det er musikken og ikke dig, der kommer i første række. Det ene øjeblik skal du holde dig i baggrunden og skabe den platform, andre kan udfolde sig på. Næste øjeblik er det dig, der skal træde frem og levere varen. Men ikke løsrevet. Det er afgørende at lytte til, hvad de andre har leveret og forsøge at matche eller videreudvikle det. Du skal i hurtig vekselvirkning være hhv. leder og underordnet og frem for alt samarbejdsvillig og lydhør. Det er kvaliteter, der vist kan være gavnlige i ethvert samarbejde – også uden for musikverdenen.

Jeg har været på en anden planet

Når jeg bruger ordet elsker om musikken, er det ikke tilfældigt, for der er virkelig tale om store følelser. Det er ikke bare godt, at musikken hænger sammen. Det er ikke blot et spørgsmål om, sådan rationelt forstået, at få sat musikken på plads, så den fungerer. Det skal den også. Musik er i høj grad håndværk, men når det lykkes, har den en evne til at gå direkte ind og røre ved følelserne. Det er f.eks. oplevelsen af at stå i et stort kor og synge Bachs h-mol-messe og mærke, hvordan man får kuldegysninger og hårene på armene rejser sig, fordi man står midt i et hav af velklang. Det er følelsen af at blive suget ind af stemningen i Prokofievs "Romeo og Julie", Bruchs "Kol Nidrei" eller Mendelsohns violinkoncert, mens man måske blot selv spiller en mindre rolle. Det er tilfredsheden ved at spille nogle passager med andre instrumentgrupper og mærke, hvordan det stemmer, og hvordan klangen blander perfekt ind i hinanden. Det er den slags oplevelser, der ikke blot er tilfredsstillende, fordi vi fik bevist, at vi nu kan spille det. Det er en stemning, som sidder i kroppen længe efter og bestemt må være med til at udløse nogle nyttige endorfiner og øge immunforsvaret! Efter en orkesterprøve har jeg ikke blot oplevelsen af, at vi har fået sat nogle vigtige passager på plads og kan spille en sats i et mere passende tempo. Jeg er næsten et andet menneske, fordi jeg har dyrket musik i 3 timer. Jeg har siddet i 3 timers "lydterapi". Jeg har været optaget og koncentreret, revet med, måske i perioder lidt stresset over en svær passage og i andre kedet mig lidt med at tælle takter. Jeg har været på en anden planet eller – som det hedder om alting i øjeblikket – i et andet rum, end den pulserende hverdag udenfor. Det gør noget ved mig. Jeg kan gå træt derhen og gå frisk derfra, selv om det er sent om aftenen.

At støtte de nødvendige rammer

Apropos "rum" og i betragtning af, at det ikke kun er mig, der kan berette om den effekt af musikken, har det altid været mig en gåde, hvorfor det er så svært at skabe forståelse for, at musik kræver egnede lokaler. Det meste af mit liv har jeg spillet i gymnastiksale eller lignende med helt utilstrækkeligt lys og med elendig akustik, som i bedste fald ikke ydede musikken retfærdighed og i værste fald var direkte skadelig for hørelsen. Helt fra mine unge år i musikskoleregi har vi kæmpet for at få spillefaciliteter. Senere som musikskolebestyrelsesformand har det opslidende hovedtema gennem de 8 år, jeg sad på posten, været at kæmpe for et musikskolehus.

Helt aktuelt må jeg stadig konstatere, at det er svært at skabe forståelse for, at musik kræver lokaler. Det symfoniorkester, Amatorsymfonikerne, jeg nu spiller i, og sidder i bestyrelsen for, spises af med at få lovning på øvelokalet for ½ år ad gangen, og der kan ikke stilles andre tilstrækkeligt store lokaler til rådighed i kommunen. Det er svært at leve med, når vores planlægningshorisont med dirigenter, solister og koncertarrangører rækker flere år ud i fremtiden. Amatorsymfonikerne har gennem årene været rugested for mange af de dygtige, professionelle musikere, vi har på musikscenen i dag, og det fungerer dermed som en del af fødekæden. Alene af den årsag, men også fordi det må være en styrke både indadtil og udadtil i et samfund at have et velfungerende kulturliv, som også omfatter et stort lag af amatører, burde det offentlige i højere grad prioritere at støtte de nødvendige rammer som fx lokaler. Jeg har på orkesterrejser til udlandet oplevet, at man dér er meget imponeret af, at så mange voksne mennesker samles og spiller i velorganiserede orkestre. Ofte har de selv amatørkor, men at spille et instrument er noget, man i mange andre lande holder op med, hvis ikke man vælger at blive professionel musiker. Amatørmusikken er derfor en tradition, vi kan være stolte af her i Danmark, men den er ikke kommet ud af ingenting. Den er et resultat af mange års politiske prioriteringer med fx udviklingen af musikskoleloven og den er afhængig af fortsat vilje og opbakning fra det offentlige. Jeg siger ikke, at det skal være gratis at dyrke musik, eller at vi skal have det hele serveret, men der er opgaver – som fx at skaffe de nødvendige lokaler – som ofte vil være for store at løfte for det enkelte orkester, og hvor det bør være i det offentliges interesse at sikre de nødvendige rammer. Herudover er der stadig masser af udgifter og organisatoriske opgaver, som miljøet selv kan bære, og som i øvrigt også er en væsentlig del af det at være amatørmusiker. For at vende tilbage til, hvad musiklivet har betydet for mig, har det nemlig også lært mig meget om at organisere, planlægge, arrangere større events, samarbejde, lave aftaler, lave PR og meget mere.

Musik kan være anmassende

Jeg påstår, at musikken er der hele tiden i mit liv. Det er den både på godt og "ondt". Et at ågene ved at musicere så meget er, for mig i hvert fald, at der stort set konstant summer musik i mit hoved. Ofte er det heldigvis dejlig musik, men lige så tit kan det være fuldstændig ligegyldig musik – en melodi, som enerverende bliver ved at kværne rundt i hovedet lige som en flue, der har forvildet sig ind i stuen og prøver at finde ud igen. Sådan en melodi kan fx opstå, fordi jeg hører et interval. Det kan være

tonerne i butikkens dørklokke: Ding-dong – en lille terts ned – og så har jeg måske “Vi sejled’ op ad åen” hængende i hovedet flere timer efter (suk). Typisk vil melodien, når jeg forlader butikken og fortsætter ned ad gaden, insistere på at kværne videre i takt til mine skridt, og sætter jeg mig ind i bilen eller går ind i et lokale, hvor mine skridt forstummer, vil den måske fortsætte i takt til vinduesviskeren eller vægurets tikken. Til tider anmassende, nu og da måske pænt i baggrunden, mens mere nyttige eller praktiske tanker kommer i front, men den er svær at slippe af med. Heldigvis kunne det også være det smukke tema fra Brahms A-dur Serenade eller Schuberts 5. symfonis langsomme sats, som netop også starter med dette interval. Det gør det lidt bedre, men i virkeligheden handler åget nok mest om, at al musik, toner, intervaller, rytmer, henvender sig til mig og sætter associationer i gang i mit hoved. Lyde, som andre typisk ikke bemærker, når et sted i min hjerne, som tager stilling til dem og reagerer på dem – ofte uden bevidst tankevirksomhed, men bare helt automatisk.

Musiksprog

Nu vi er ved hjernen, har jeg i øvrigt flere eksempler på, at musik kan fungere som et indforstået sprog. De fleste har nok oplevet, hvordan musik kan spille ind på følelsesregistret. Vi ved, når musikken er sørgelig, livlig, humoristisk osv., og vi bliver farvet af stemningen i musikken. Jeg har dog jævnligt oplevet at sidde til en koncert eller opera, som betragtes som “alvorlig musik”, og så pludselig komme til at grine – ofte sammen med en håndfuld andre i salen, men samtidig med følelsen af, at nogen omkring mig enten undrer sig eller bliver lidt forargede over den frihed, jeg tager mig. For mig handler det om, at små humoristiske vitser i musikken går direkte ind og udløser min morskab. Det er ikke noget, jeg først skal bearbejde intellektuelt. Jeg tror, det er et produkt af, at jeg ikke blot har lyttet meget til musik, men også selv spillet den. Man udvikler sit sprog – i dette tilfælde musiksproget – og fornemmelsen for de finere nuancer, når man selv praktiserer det. Den nuancerigdom i sprogforståelse, som jeg har inden for musik, er jeg til gengæld helt bevidst om, at jeg ikke behersker, når det gælder fx litteratur eller billedkunst. Selvom jeg både kan læse og se, har jeg slet ikke udviklet det samme sans- og analyseapparat til disse medier. Jeg er ikke sikker på, at jeg vil kunne give en oversigt over, hvornår musik er morsom, men når den er det, er jeg ikke i tvivl. Det kan måske være en betoning på et atypisk slag eller en rytme, en akkord eller et interval, som bliver altereret en anelse i forhold til et lignende sted tidligere i musikken. Det kan være noget, jeg be-

tragter som karikeret eller overdrevet. Typisk er det noget, der overrasker mig, men for at blive overrasket, må jeg jo have en eller anden forforståelse for, hvad der ville være ikke-overraskende. Og denne musikalske humor er åbenbart til dels fælles, selv om det typisk ikke er noget, man sætter ord på.

Musik er fællesskab

Det er vel netop også denne fælles forståelse, man bruger, når man i fællesskab får musik til at blive et samlet udtryk, som lige netop rammer noget i ens egen og omgivelsernes følelsesklangbund. Her kan jeg passende vende tilbage til et tidligere tema, nemlig musikken som et fællesskab. Noget, der altid har haft stor betydning for mig, har netop været, at musikken var noget, jeg vidste, jeg havde sammen med mange andre mennesker – faktisk over hele verden og på tværs af generationer. Jeg er ikke i tvivl om, at det har betydet meget for mig, at jeg selv som barn var omgivet af voksne, som i hele deres måde at omfatte musik på signalerede, at musik var noget vigtigt og værdifuldt. Det var ikke “bare leg”, som man på et eller andet tidspunkt ville vokse fra. Det var noget – noget, det var værd at bruge tid på, og noget, både børn og voksne fandt interessant og nyttigt at investere i. Vi kunne have forskellig erfaring og være nået forskelligt i præstationsniveau, men vi kunne spille, synge, lytte eller tale sammen om musik og tage hinanden alvorligt og stille krav til os selv og hinanden. Passende krav og forventninger er med til at skabe en tro på, at man er noget værd, og at der er noget andre tror på, man kan klare. På den måde har både min familie, min fantastiske korleder i det kirkebørnekor, jeg sang i, mine orkesterledere og dirigenter og mine instrumentallærere som barn betydet meget for dannelsen af min egen forståelse af mig selv som “én der spiller”. Den dag i dag kommer mine forældre stadig til alle mine og for den sags skyld min datters koncerter og er på den måde stadig med til at signalere fællesskabet omkring og værdien af musikken.

En aha-oplevelse

Det at spille har altid været noget, jeg var glad for og lidt stolt af, og ikke sjældent har jeg hørt veninder lidt misundelige gøre mig opmærksom på den specielle del af min identitet og mit liv, som de kan se, at jeg har så meget glæde af og som jeg kan bruge til så vidt forskellige ting som rekreation, inspiration og udvikling alene og sammen med andre. Nu hvor jeg selv er voksen, er det mig en mindst lige så stor glæde at stå på den anden side og opleve kommunikationen med de unge. Det årlige

orkesterstævne på Askov Højskole er et rigtig godt eksempel herpå. Her kommer mellem 200 og 300 musikglade mennesker fra 14-15 års alderen og helt op i 80'erne og spiller og hygger sig sammen. Her kom jeg selv første gang, da jeg var 17 år og spillede som en naturlig ting sammen med alle de gamle. Dengang syntes jeg sikkert det var alle over 29. Nu spiller jeg stadig med de gamle, som for mig nu er dem i 70'erne og 80'erne. Men jeg spiller også med de unge og jævnaldrende. Det betyder ikke det store med alderen, når vi spiller. Det er meget vigtigere med interessen for musikken og så selvfølgelig igen, at vi hver især er på et niveau, hvor vi fungerer godt sammen. At vi ikke føler, at vi skal vente på hinanden eller har svært ved at følge med. Det er en fantastisk gave, at generationer på denne måde kan mødes om noget fælles og samtidig udbygge forståelsen for hinanden og få stof til at nedbryde de myter og forestillinger, man let kan bygge op om andre generationer. Jeg fik for nylig spørgsmålet fra en pige på 18 om, hvor meget jeg spiller og over mig. På mit svar var hendes reaktion: "Sejt!" Hun er selv en aktiv og dygtig rytmisk keyboard-spiller og spiller sikkert selv lige så meget, som jeg, men det kom åbenbart bag på hende og imponerede hende lidt, at jeg i min alder var så aktivt udøvende og seriøs med min musik. Det gav selvfølgelig også mig en aha-oplevelse og en slags feedback om, at det er noget, man kan respekteres og anerkendes for. Hun sagde f.eks. ikke: "Nå, skulle du ikke tage at bruge tiden til noget mere fornuftigt?"

Trendtråde i livet

På hjemmefronten har jeg oplevet det som en fantastisk ekstra dimension i forholdet til min nu 17-årige datter, at vi har musikken sammen. På trods af forskellige niveauer og aldre har musikken altid været noget, vi havde i fællesskab. Her var vi ikke primært mor og datter, men interessefæller. – Og sikke mange oplevelser, det har ført med sig: Både hjemme i stuerne, når vi fx hører noget musik sammen og kommenterer, hvad vi hører, når hun som nybegynder fik hjælp til at øve sig, eller når vi lidt senere kunne kaste os ud i at spille duetter.

Vi har begge gennem årene deltaget i hinandens orkesterrejser og fået masser af både dejlige og lærerige oplevelser i Danmark og rundt om i verden. Ligeledes har vi haft besøg af orkestre fra andre lande eller dele af Danmark og indkvarteret dets medlemmer. Med musikken som anledning har jeg som ung fx oplevet den gamle østblok og set, hvordan musiklivet blomstrede i Ungarn og Tjekkoslaviet, mens det var langt mere gråt og stramt i Østtyskland. Jeg har gennem musikken oplevet

små, indremissionske norske samfund. De senere år har vi gennem musikken lært om korsridderne på Malta og om forholdene i de baltiske stater kort efter deres selvstændighed. Det er oplevelser, hvor vi er kommet tæt på de mennesker, der bor og dyrker musik i disse lande og typisk er blevet indført i deres kultur, deres levevilkår og deres historie gennem at spille, synge og feste med dem. Jeg kan med sikkerhed sige, at det historiekendskab, jeg har fået herigennem sidder væsentlig bedre fast end det, jeg blev præsenteret for i skolen.

Det er også gennem musikken, jeg har haft nogle af de største oplevelser, som fx da min mand og jeg sammen med et publikum på op mod 1000 overværede en koncert med vores datter og hendes ungdomsorkester i Operahuset i Sydney. Det var et af de helt store øjeblikke både i hendes og mit musikliv.

På den måde er musik de faste ledetråde eller trendtråde i vores liv – tråde, som bliver til netværk, som konstant fører noget nyt med sig.

*Lise Bache, xx år København
Arbejds miljørådgiver
Amatørmusiker*

Jeg har stadig ikke lært at sige nej

Jeg hedder Henrik Falch Petersen er 43 år, og jeg er formand for Kulturelt Samråd i Skælskør Kommune.

Efter seks år som journalist på Kalundborg Folkeblad er jeg netop begyndt som freelancejournalist med kontor hjemme i kælderen. Jeg har kørt taxa i København, været landmand rundt omkring på gårde i hele landet, fordi jeg gerne ville lære mit land at kende, men er nu faldet til ro her i Skælskør, hvor jeg bruger en meget stor del af min tid som frivillig. Tidligere har jeg også lavet radio for den lokale radio-station. Her blev det til flere udsendelser med, for og om indvandrere og mange andre emner.

Jeg er netop blevet gift. Min kone mødte jeg første gang til et byfestudvalgsmøde på biblioteket, hvor hun arbejder.

Vi bruger begge meget fritid på kulturlivet og foreningslivet, men i hver sin forening.

Ukendt land

Da jeg for otte år siden kom til Skælskør som lokalredaktør for Sjællands Tidende kendte jeg ikke meget til kommunen. Jeg havde heller ikke de store erfaringer med foreningsarbejde. Vel har jeg været med i adskillige folkedanserforeninger, men aldrig haft interesse i at være i en bestyrelse.

Kun en gang tidligere har jeg haft titel af bestyrelsesmedlem, fordi man ikke kunne finde andre.

Det var i en kulturforening i Marie Magdalene på Djursland, men det var i meget kort tid, fordi jeg skiftede arbejde.

Nu bruger jeg meget af min arbejdstid og al min fritid på foreningerne i Skælskør Kommune. Hvorfor det? Jeg ved det ikke helt, men et element er glæden ved at være med i et kæmpe netværk, hvor jeg kan se, at de ting, jeg gør, virker.

Hold øje med politikerne

Det kan for eksempel være ligesom den gang, hvor politikerne ville sælge ud af inventaret på jobcentret, fordi de aktiverede skulle ud på rigtige arbejdspladser. Jobcentret havde i mange stået for udlån af de borde og bænke, boder og andet, som blev brugt til byfester, koncerter og mange andre kulturelle arrangementer.

Nu ville man sælge hele skidtet og dermed sprede det, men Kulturelt Samråd fik overtalte politikerne til at forære os det, så skulle vi nok stå for udlejningen af det – og det fungerer fint nu tre år efter.

Eller for to år siden, da byrådet havde købt en stor grim bygning nede ved kanalen. Den skulle indrettes til bibliotek. Her var vi flere, der mente, at der også kunne indrettes et kulturhus. Det var spændende og lærerigt for mig pludselig at stå som medarrangør af et borgermøde, hvor folk fra alle samfundslag og interessegrupper mødte op – og gik derfra med en følelse af, at have fået noget ud af eftermiddagen.

Der blev dannet en borgergruppe, som fik repræsentation i en embedsmandsgruppe – det beviste, at det kan betale sig at råbe til politikerne: “Vi vil også være med til at bestemme. Vi har de visioner og ideer, som I åbenbart ikke har for kulturlivet”.

Vi lavede brugerundersøgelser, der viste, at kulturhuset ville blive brugt af over 100 mennesker om dagen, men vi kom desværre til kort, da politikerne så udgiften.

Men selv om sådan et nederlag tager noget af luften og drivkraften i en frivillig sjæl, der har arbejdet i næsten et år med at få samlet folk, skrive dagsordener, indkalde til møder, sikre pressens bevågenhed og meget mere, så arbejder jeg stadig for, at vi en dag står med et kulturhus i Skælskør, der den 1. januar 2007 bliver en del af Ny Slagelse Kommune.

Gennem de år, hvor jeg har været med til at præge kultur- og fritidslivet i Skælskør Kommune, har jeg lært, at selv om der ikke altid kommer mange mennesker, når

man arrangerer debatmøder om den bløde del af kulturlivet, som kommunerne kan støtte, men ikke skal, så kommer der hver gang nye ideer, der gennem mig og Kulturelt Samråd kan bringes videre og føres ud i livet, så vi hele tiden udvikler tilbuddet og dermed glæden ved at bo her.

De ovenstående opgaver og flere til har gjort, at jeg ikke længere har tid til at være med til at skabe arrangementer, men nu koncentrerer mit bidrag om at skabe et godt kulturliv i Skælskør Kommune og om at skaffe gode rammer og vilkår gennem lobbyarbejde, borgermøder, læserbreve m.m.

Og dog – for jeg har stadig ikke lært at sige nej – jeg skal være med til at genoplive de picnic-koncerter, der sidste år ikke blev til noget, fordi et par af bagmændene ikke havde tid mere.

Ideer skal støttes

Jeg tror stadig på, at folk, der får en løs idé til en aktivitet eller et arrangement, skal støttes både med kontakter til andre, og med penge, så alle, husmoderen, bistandsklienten og direktøren kan få realiseret en drøm om for eksempel en koncert med Stig Rossen eller en strikkecafé eller en kunstudstilling med egne og andre amatørkunstneres værker.

For mig er det ikke vigtigt, hvem man er, men hvad det er for en idé, man har.

Det er her i dette mellemlid, jeg for alvor har fundet en opgave, som jeg dels synes er sjov, udfordrende og spændende, dels får mig til at se, at jeg gør en forskel, fordi jeg stadig gider lytte og tale med folk.

De sidste par år har folk skulle udfylde et ansøgningsskema med en kort forklaring og et budget for at få støtte fra Kulturelt Samråd. Det har vi ikke indført for at være mere bureaukratiske, men fordi vi, der behandler ansøgningen og selv har erfaring med arrangementer, kan se, om der nu er tænkt på alt. Ofte bruger jeg nogen tid på at tale med ansøgerne om arrangementet. For eksempel hvis der ikke er afsat penge nok af til annoncering og lign. Det giver en del arbejde, men også mere vellykkede arrangementer.

Jeg bruger mig selv

Nogle siger, at jeg gør en forskel, fordi jeg er dygtig til at forklare og få andre med på mine ideer, men selv synes jeg bare, at jeg får lov til at udnytte nogle af de sider af mig selv, som jeg ikke får brugt i mit arbejde som journalist, hvor det for det meste er andres tanker og ideer, der skal formidles. Jeg får også talt med en masse mennesker – og det, synes jeg, også er sjovt, og når det ender i noget positivt, så er det med til at give energi til mere af samme skuffe.

Alle kan være med

Det, der optager mig mest i øjeblikket ud over kommunesammenlægningen, er, hvordan jeg kan være med til at få unge og andre ind i foreningsarbejde, så ikke kulturlivet dør ud med min generation. I mit eget tilfælde blev jeg optaget af en stor folkefest for hele kommunen, da vi skulle fejre årtusindskiftet i 2000. Jeg dækkede en nystiftet forenings arbejde med at samle arrangører og få alle i hele kommunen med til at skabe en festlig weekend. Pludselig fandt jeg ud af, at mit håndværk som journalist kunne bruges til at formidle styregruppens arbejde med og til at få andre med i arbejdet. Det gjorde, at jeg kom med i styregruppen, og her fandt jeg ud af, at min mening også havde en betydning, selv om jeg egentlig syntes, de andre lød klogere end jeg.

Jeg har på fornemmelsen, at mange ikke melder sig til bestyrelsesarbejdet, fordi de tror, at det er svært – og det er det faktisk slet ikke – ikke nødvendigvis. Det viser mit eget eksempel.

Derfor er vi ved at udtænke nye måder, blandt andet kurser for bestyrelsesmedlemmer og kasserere, for at hjælpe folk i gang med at finde ud af, hvor nemt det kan være. Men det er jo heller ikke sikkert, at den gammeldags vanetænkning for, hvordan en forening eller sammenslutning organiserer sig skal leve videre.

Måske er der nye måder at organisere sig på, som ikke behøver en formand, næstformand også videre for at arbejde i samme retning. Det synes jeg, bliver spændende at arbejde med i fremtiden, hvis det kan være med til at få flere unge med til at skabe aktivitet.

Vi arbejder på sagen

I øjeblikket er man ved at skrive rammerne for den kommende storkommune. Her er jeg også i arbejdet for at skabe de bedste muligheder for den frivillige del af kulturlivet i Ny Slagelse.

Heldigvis har politikerne endnu ikke skrevet strukturen og visionerne for dette emne endnu, for vi –samrådene fra de tre kommuner – er heller ikke enige endnu. Men vi arbejder på sagen.

Henrik Falch Petersen, 43 år, Skelskør

Journalist

Formand for Kulturelt Samråd i Skælskør Kommune.

Det tror jeg på

Måske i kraft af min trang til at “blande mig” der, hvor jeg synes, min mening er aldeles uundværlig samt at nogle synes, at det bedste er at få mig aktiveret i en konstruktiv retning, var jeg blevet medlem af mit kors bestyrelse og havde fået opgaven: At være kontaktperson til Musisk Oplysningsforbund, hvilket vil sige at være den, der holdt mandtal – det var dengang, der krævedes fremmødeprotokol, som skulle medsendes ved sæsonens afslutning – og den, der søgte om tilskud til næste sæsons timer og sørgede for, at alle papirer kom ind i tide.

Kaotisk afdeling

Allerede som lærerstuderende med musik som liniefag var jeg blevet opmærksom på, at musikundervisningen i folkeskolen sammen med de øvrige kreative fag var et let offer for nedskæringer, og senere fandt jeg ud af, at det gjaldt hele undervisningsområdet.

Så da der kom indkaldelse til det årlige repræsentantskabsmøde i Musisk Oplysningsforbund, fandt jeg det nødvendigt at møde op for at få lidt mere kendskab til hvad det var for en organisation mit kor var medlem af. Det viste sig at være en på det tidspunkt noget kaotisk afdeling.

Der var ikke noget regnskab – det ville komme senere! Også årsberetningen blev der også sat mange spørgsmålstejn ved. Det endte med at formanden og den del af bestyrelsen, der var på valg, blev stemt ud, og der blev valgt ny formand og nye bestyrelsesmedlemmer. Og et af dem var så mig.

Desuden var endnu et medlem fra mit kor – en særdeles organisationsvant og velorienteret person – blevet valgt som suppleant. Suppleanten er altid inviteret til

bestyrelsesmøderne, således at hun altid er opdateret, hun var desuden vores bindeled til Samrådet for amatørkor og -orkestre, folkedansere og amatørteatre i Århus

Folkeoplysningsloven og musiske aktiviteter

En bestyrelse i Musisk Oplysningsforbund har mange forpligtelser, kort fortalt skal den repræsentere Musisk Oplysningsforbund udadtil og fastlægge de overordnede rammer for undervisningens indhold. Den skal udarbejde budget og fastsætte deltagergebyr (timepris), og så holde sig inden for budgettet. Den har ansvar for ansættelse og afskedigelse af lærere.

De første år var noget turbulente. Nogle af de nyindvalgte havde ladet sig vælge med det faste formål at få sat skolelederen på porten. Det lykkedes heldigvis ikke. Desuden brugtes der megen tid på at få afviklet nogle sideaktiviteter og finde nye mødelokaler.

Bestyrelsens mest iøjnefaldende opgave er vel først og fremmest at holde et vågent øje med økonomien, dertil behøves deltagerhold og gerne flere, helst ikke færre. Og efter at den nuværende regering nedsatte timetilskuddet til oplysningsforbundene ser det ud til at holdene snarere bliver færre end flere. De enkelte musikgrupper ønsker ikke at sætte deres kontingent alt for meget op, derfor søges der om færre timer, eller man fusionerer med andre grupper.

I samarbejde med skolelederen skal der sørges for lokaler, – javel! Ifølge Folkeoplysningsloven stilles sådanne gratis til rådighed af kommunen, men det er ikke altid, at der kan findes lokaler, som er egnede til netop de interesser, som Musisk Oplysningsforbund skal varetage, nemlig musikken. Almindeligvis er det skolerne, der “holder for”, og somme tider kan vi disponere over en festsal eller gymnastiksal. Almindelige klasselokaler kan bruges til små hold hvor eleverne selv medbringer instrumenter, men de kan ikke bruges af større kor eller orkestre. Her er det tydeligt, at Folkeoplysningsloven ikke er skræddersyet til vore musiske aktiviteter.

Der skal helst være muligheder for, at bestyrelsesmedlemmerne kan få udvidet deres kompetencer, f. eks. ved seminarer, hvortil der evt. indkaldes en udefrakommende oplægsholder. Og somme tider skal der mægles mellem medlemmerne i en af musikgrupperne. Der skal også forberedes repræsentantskabsmøder hvor bestyrelsen gør

rede for årets gang, gør rede for økonomien og hører medlemsgruppernes eventuelle forslag til aktiviteter, og der skal vælges nye bestyrelsesmedlemmer, når et eller flere af de gamle ønsker at trække sig tilbage. Det sidste er ikke altid lige let. De færreste orkester- eller kormedlemmer er interesserede i andet end at spille eller synge, og musikpolitik er ikke noget man gider blande sig i. Af og til kan det også hænde, at der kommer et bestyrelsesmedlem, som absolut ikke er enig med resten af bestyrelsen, og det medfører selvfølgelig ny turbulens.

At planlægge diverse profileringer og arrangementer er også en bestyrelsesopgave. Idéer til sådanne arrangementer forelægges, gennemdiskuteres, gennemføres og evalueres. Det kan fx. være en tur til Musisk Center Danmark for bestyrelserne i de tilknyttede musikgrupper. Eller et såkaldt 10% arrangement.

Men det er også vigtigt at bestyrelsesmedlemmerne og deres evt. “halvdele” kan hygge sig sammen en gang imellem.

Det kunne der ikke ske noget ved

Til repræsentantskabsmøderne i landsforbundet Musisk Oplysningsforbund skal der sendes repræsentanter i passende antal, og også dér skal der af og til vælges nye bestyrelsesmedlemmer. Vores bestyrelsesformand havde været medlem af landsbestyrelsen i nogle år og ønskede at trække sig tilbage. Han opfordrede mig til at opstille ved repræsentantskabsmødet, – og det kunne der jo ikke ske noget ved! Men som tidligere nævnt, der er ikke det store run på den slags poster, så jeg blev valgt uden sværds slag.

Musisk Oplysningsforbunds landsorganisation skal varetage det musiske område i forhold til Folkeoplysningsloven, have nær kontakt til DFS (Dansk Folkeoplysnings Samråd), AKKS (Amatørernes Kunst- og Kultur Samråd), Kulturelle Samråd i Danmark, DAMU (Dansk Amatør Union), Musisk Center Danmark, Landssekretariatet for dansk amatørmusik og andre organisationer. Der skal udfærdiges medlemslister og udsendes kontingentopkrævninger, sendes ansøgninger om diverse tilskud, og der skal planlægges kurser og seminarer, opdateres hjemmeside, og den skal repræsentere Musisk Oplysningsforbund ved møder og konferencer.

Min opgave i landsbestyrelsen er at være sekretær, ligesom jeg er det i min egen afdelingsbestyrelse. Der skal skrives referater fra møderne, og da det er vigtigt at opretholde forbindelse mellem landsbestyrelsen og de forskellige afdelinger, videresender jeg dem efter godkendelse til alle M Musisk Oplysningsforbunds afdelinger, således at man der kan følge med i, hvad der foregår og evt. være forberedt på forskellige tiltag.

Decentral organisation

Økonomien er også her et vigtigt punkt på dagsordenen. Musisk Oplysningsforbund er et lille oplysningsforbund, og det er kun hver enkelt afdeling, der er medlem af landsorganisationen, ikke enkeltmedlemmerne i kor eller orkestre. Det vil sige at hvor de øvrige oplysningsforbund er organiseret centralt er Musisk Oplysningsforbund organiseret decentralt og vi bygger hovedsagelig på frivilligt arbejde. Så selv om der er mange aktive deltagere i Musisk Oplysningsforbunds tilknyttede musikgrupper, tæller det altså ikke, når det gælder økonomiske tilskud. Så en del af tiden ved bestyrelsesmøderne går med at diskutere, hvordan vi kan få økonomien tilpasset vore ønsker om aktiviteter. For også i landsbestyrelsen kan vi mærke nedskæringerne på kulturområdet.

Formålet er vigtigt

Musisk Oplysningsforbunds formål er at støtte og fremme initiativer på amatør-musisk basis, at varetage medlemmernes interesser over for myndighederne og – ikke mindst – at udbrede kendskabet til de muligheder for medmenneskelig kommunikation og personlig oplevelse, som beskæftigelse med de musiske fag indebærer.

Og det er klart, at man ikke går ind i en sådan organisation uden at tro på, at dens formål er af vigtighed. Og at det trods modgang og nedskæringer kan lade sig gøre at få opfyldt i hvert fald noget af formålet.

Så det tror jeg på!

Kirsten Gad, xx år, Århus

Pensioneret lærer

Medlem af bestyrelsen i Landsforeningen Musisk Oplysningsforbund

Lad det smukke være udgangspunkt

Der var engang en lille dreng der sad med øret tæt op af en af de hersens kæmpekasser af en B&O radio, der fandtes for 40-50 år siden. Dette "møde" med musikken er dokumenteret sort på hvidt i fotoalbummet. Og den lille dreng var denne artikels skriverkarl. Det tætte møde med radioen skyldtes vist nok mellemørebetændelse, men fortæller mig klart, at når jeg i dag elsker musik, så er glæden ved musik noget, der sidder dybt i mig, og som startede tidligt.

Med knickers og skråhue

Iført de elegante knickers og skråhuen begyndte min aktive karriere som spillemand i FDF K 25's orkester. Det gule, småbulede flygelhorn fik sine trut. Og der havde også været en sæson med rytmetræning og trommestikker. Senere blev det den flotte cornet, som nød godt af mine udåndinger – skalaer, trioler, dobbeltstød, triolstød, sløjfeøvelser og mange små melodier.

FDF K 25's orkester manglede en 3. cornet, og nu gik det over stok og sten. Steen øvede og nød det. Svære etuder hjemme og orkesterstykker med kendte værker til prøveaftenerne i orkestret. Så 2. cornet, repieno cornet, en kort periode på flygelhornet (denne gang et mere lækkert sølvgråt) og til sidst solo cornet.

Oplevelserne var mange – koncerter, turneer i ind- og udland, og så de her omdiskuterede konkurrencer, som Danmark har arvet fra Englands Brass Band-tradition. Orkestret hed nu Københavns Brass Band, og jeg var med til at diskutere orkester-navn, logo, orkesterblad, koncertbeklædning, koncerter, repertoire og meget mere. Penge til indkøb af instrumenter kom bl.a. fra det årlige juletræssalg på Brønshøj Torv, og erfaringer med køb og salg og udarbejdelse af vagtlistor erhvervedes. Disse ca. 10 år – fra jeg var 8 år og frem – kan jeg bagefter se, har betydet enormt

i mit liv. Jeg blev holdt væk fra gadehjørnerne, var sammen med noget ældre, som jeg sugede visdom fra, fik erfaringer med at organisere og sidde i bestyrelse. Det var learning-by-doing og feltarbejde. Og ikke mindst åbnede det mit sind og mine ører for al den skønne musik, der findes i verden. Efter en kortere tur som trompetstuderende på musikkonservatoriet i København, måtte læberne konstatere, at de nok havde været på lidt for hårdt arbejde i de unge år.

Her startede så mit nye musikkapitel i livets bog. Det blev til 10 år på instrumentet baryton og lidt trombone og euphonium. Disse instrumenter har noget større mundstykker, så kystøjet kunne igen. Men så skulle jeg flytte, og jeg valgte at stoppe med at spille i Brass Band.

Det bliver jeg høj af

Og nu er der gået mange år igen – med megen undervisning og musikstudier på universitetet. Men musikinteressen voksede og voksede – nu blev interesserne også symfoniorkestret, jazz, new age, og de bredte sig ud i interesse for malerier, skulpturer, ballet og moderne dans. Tre fag på Universitetet i disse emner glædede mig meget – denne glæde praktisk on location og så teoretisk perspektivering på anstalten.

Den lille dreng lyttede meget til the Beatles – og gør det stadig! Og rockmusikkens stærke vægt på rytmen, på feeling, har altid betaget mig.

Om det så ikke skulle være nok. For sangen har det sidste årti været mit nye instrument. Kirker, kammerkor, koncerter, turneer, det samme som med orkestret – og lige så dejligt. Men med nye dimensioner af glæde lagt til musikoplevelsen. Der er noget særligt ved at skulle arbejde med sin stemme, noget bart, nøgent, intimt, og når det lykkes godt, så er oplevelsen meget dyb. Og det bliver jeg høj af.

Livets musiktræ

Mens disse år er gået, har jeg ofte tænkt på, at det ikke altid virkede lige planlagt. Men i dag oplever jeg mange gevinster ved disse periodevise ophold på forskellige grene af livets musiktræ. En længere årrække har dirigentjobbet givet mig en ny dimension – ikke kun i musiklivet, men også i livet som sådan.

En dirigent skal være omstillingsparat, tænke i nuet, vide, hvornår der skal skiftes gear, være hurtig, skabe korttidsresultater, være long-term orienteret, kende til psykologi, være karismatisk, inspirativ, skabe team-spirit, have godt humør, tåle modgang, acceptere tilbagegang, overleve alenegang. Og så i øvrigt også lige kende til musikhistorie, filosofi, instrumentlære. Og et par detaljer med rytme-, melodi- og harmonilære. Sind-krop-koordination tager vi lige med for en sikkerheds skyld. Og hvad med lidt naturlig korrekt og musikerrelevant slagteknik med dirigentstokken? Kort sagt: En guddommelig helhed af inspirerende perfektion eller måske mere nøjagtigt – en altnuligmand.

Alt dette er fascinerende – både som dirigent – og i erhvervslivet. Vi dirigenter arbejder med modellervoks og legoklodser samtidigt og skal bygge konstruktioner op, der giver resultater.

Samarbejdstræning og her-og-nu-ledelse. Og hver prøveaften tester os af. Desværre er vi nogle stykker, der hverken hedder Bernstein eller Mærsk. Så der kan være lidt pauser mellem high-peak-experiences og åndelig samhørighed.

Hvad er essensen af alt dette? – De få sekunder en gang imellem, hvor det bare klinger så fantastisk godt, hvor rytmerne matcher hinanden, hvor glæden lyser ud af øjnene, hvor omfavnelsen er stærk. At stå midt i alt dette og være koordinator – ja nogle gange at opleve superkoordination, hvor alt kører af sig selv uden særlig indgriben, hvor musikken tager over, naturen bestemmer – det er det hele værd.

Disse situationer oplevede jeg også mange gange som messingblæser – og oplever tit i korsammenhæng. Det er det, mange oplever. Det er disse øjeblikke med tårerne næsten stående klar, der giver mening. Vi hænger sammen, vi oplever det sammen, vi er hævet over begrænsninger. Dette er guld for alle mennesker – og for et samfund.

Lad den indre dreng få lov til at leve

Derfor er det vigtigt, at der satses midler i et samfund til de kunstneriske dimensioner. Her sås vigtige frø hos den lille dreng og den store kleppert. Og de spirer som kvaliteter, der tages med ind og ud af erhvervs- og familielivet. De bliver en del af én selv. Det kan der sikkert laves cost-benefit på med økonomiske fordele udover de menneskelige!

Lad os håbe, at vi kommer gennem kommuneomlægningen helskindet, at musikskolerne bliver styrket, at amtsmusikrådene genfindes i en ny og forbedret konstruktion.

Lad os håbe, at dirigentuddannelsernes omtumlede tilværelse de seneste år på anstalterne får sin ende. Dygtigere dirigenter giver bedre resultater i kor og orkestre. Bedre resultater, der giver vigtigt soft-ware til det hard-core Danmark, der skal være verdens førende IT-land.

Lad os sammen skabe et glædesfuldt, musisk miljø i enhver krog af landet.

Lad det smukke være udgangspunktet.

Lad den indre dreng få lov til at leve, selv om der er en stor kleppert udenom. Det giver en mere glædesfuld omgangsform – og mere helstøbte ledere i samfundet.

Lad den lille dreng få lov til at lege, forske, udvikle, afprøve ...

*Steen Finsen, xx år, København
Formand for Danske Orkesterdirigenter*

Fællesskab opstår i det personlige møde

Det er vanskeligt at definere begrebet "frivilligt arbejde", der omfatter mange vidt forskellige former for aktiviteter, som forbindes med bl.a. sport, humanitært arbejde, omsorg, socialt engagement, iværksætteraktiviteter, hjælparrangementer, organisationsarbejde.

Under alle omstændigheder drejer det sig om en del af det, man beskæftiger sig med ud over pligterne på arbejdspladsen og i hjemmet, og som rækker ud over de private aktiviteter og egne udfoldelser – kort sagt alt, hvad der på en eller anden måde involverer et udadvendt engagement.

At forene det nyttige med det behagelige

Mit eget liv med frivilligt arbejde udspringer af et fagligt fællesskab omkring musik og musikundervisning af børn, som fra at være et ønske om efteruddannelse og dygtiggørelse er blevet til et endnu ikke ophørt engagement i et aktivt foreningsliv med musik som omdrejningspunkt og væsentlig drivkraft.

Baggrunden er den, at jeg som næsten nyuddannet lærer var med til at starte den frivillige blokfløjteundervisning ved skolevæsenet i Esbjerg på initiativ af den karismatiske skoledirektør N.P. Andersen. I forvejen var der stor aktivitet ved skolevæsenets frivillige musikundervisning som både rummede et velsyngende kor, et stort symfoniorkester og marchorkestret "Vesterhavsdrengene". Dertil hørte kvalificeret instrumentalundervisning på skolerne i kommunen. Med indførelsen af blokfløjteundervisningen i begyndelsen af 1958 skete der noget helt nyt, idet vi havde fuldkommen frie hænder til at skabe rammer og indhold omkring instrumentet, som ikke passede ind i den øvrige instrumentalundervisning, der var baseret på spil i de etablerede orkestre. Tilliden fra oven var ubegrænset, hvilket gjorde pionerårene

ekstra ansvarsfulde og spændende. Vi opsøgte muligheder for uddannelse og inspiration, dannede et netværk ved at spille sammen og ved at udveksle materialer og erfaringer, så det blev en selvfølge at få fritid og arbejde til at gå op i en højere og praktisk betonet enhed, så at sige forene det nyttige med det behagelige. Herved blev arbejdsfællesskab og personligt venskab uløseligt forbundet, hvilket igen smittede af på undervisningen, der blev båret af disse sammenhænge, der på en måde aldrig blev brudt, og som har fungeret som en ideel cirkel med det lille pusterør som betydningsfuldt centrum lige siden. I tidens løb tog institutionaliseringen over, og med oprettelsen af Esbjerg Kommune Musikskole i 1981 med Helge Birck Pedersen som dynamisk leder, følte vi, der var kombinationsansatte lærere, os i gode hænder. Nye initiativer kom til og blev bakket op, og med tilliden voksede engagementet og lysten til at komme videre. Jeg havde i mellemtiden "arvet" et stort antal musiktimer på skolen, og den naturlige følge heraf var at finde nye inspirationskilder, og dem var jeg storforbruger af på Danmarks Lærerhøjskoles provinsafdeling, på Vestjysk Musikkonservatorium, på Musikhøjskolen i Egtved og i Danmarks Sanglærerforening, som musiklærerforeningen hed dengang. Som en naturlig følge blev jeg hvirvlet ind i det spændende netværk i denne forening. I forbindelse med en større omstrukturering valgtes navneændring til Folkeskolens Musiklærerforening.

Dermed begyndte en ny æra – et forum med pionerånden i behold og med en stab af dybt engagerede, erfarne og inspirerende personligheder, der med deres uegennyttige indsats prægede arbejdet med at samle medlemmer over hele landet, arrangere kurser, deltage i debatter om musikkens betydning for børn og unge og gøre opmærksom på de kulturperler, der var i færd med at gå tabt. En af disse aktører var Poul Milberg Petersen, der med sine erfaringsbaserede undervisningslektioner leverede materiale til at starte forlaget "Dansk Sang B-serien" hvor de to initiativtagere, Ib Torben Jensen og Jørgen Andresen den dag i dag er redaktører. Den første formand i min tid var Inger Marie Grell, som også har levet hele sit liv med og i musikken. Jeg kunne nævne mange mennesker, der den dag i dag har stor betydning for den entusiasme, der prægede tiden, hvor meget kunne lade sig gøre i frivillighedens navn og gavn, og hvor det for alvor var en sag for den frie vilje, tiden før nye regler ødelagde muligheden for at udfolde sig frit og frit at kunne gøre, hvad man ville med sin tid hvad enten det var at dygtiggøre sig eller sætte gang i aktiviteter. Dette var på et tidspunkt, hvor alt foregik uden kompensation af nogen art, og måske netop af den grund var det engagerende og værdifuldt. Man investerede af egen drift tid og kræfter i arbejdet, som bar glæden og tilfredsstillelsen i sig selv.

Mit hjertebarn

Jeg var så heldig at kunne kombinere det frivillige musikliv i skolen med opgaverne i foreningen i Ribe Amt. I en rus af kreativitet og idéer opfandt vi mange spændende aktiviteter til fælles bedste som f.eks. et internatkursus, som startede i 1983 og stadig afholdes hvert år, et minikorstævne for de yngste skolebørn og mit hjertebarn: Et blokfløjtestævne for lokalforeningens medlemmers elever. I forvejen havde børnekorforeningen succes med korstævner, så både børn og voksne var vant til den måde at mødes på. Så ud over at give børnene et fagligt skub med en festlig og spændende dag med instruktører, de ikke havde oplevet før, var det et kærligt træf for amtets blokfløjteundervisere, som fik anledning til at sætte sig ind i nyt stof, blive inspireret af dygtige kolleger udefra, få nyt materiale at arbejde med før og efter stævnet og til at bevare gejsten i undervisningen. Der var ikke tale om nogen konkurrence, men de børn, der kom igen år efter år oplevede at kunne deltage i sværere og sværere discipliner efterhånden som deres niveau steg, så det var lige så udfordrende for de ældste som for de yngste elever. Både børn og voksne – også de forældre, der overværede afslutningskoncerterne, gik hjem med en følelse af at have oplevet noget særligt ved frivilligt at have brugt en lørdag i godt og frugtbart samvær med et meningsfuldt indhold. Denne aktivitet holdt sig i live i 25 år, men er nu desværre opgivet. Jeg har aldrig mødt sure miner i den tid, hvor arbejdstidsregler ikke eksisterede. Det var virkelig frivilligt arbejde helt igennem, selvom det var skolens elever og lærere, der deltog. Alle var frivillige, og det var berusende at begynde noget nyt og se fortsættelsen gennem mange år.

En mangelvarer

Denne beretning skrives ikke, fordi jeg vil begrave mig i fortiden og dyrke nostalgien, men fordi jeg på egen krop kender værdien af den frivillighed, der baseres på en kombination af engagement, lyst, fællesskab, faglighed og hvor de høje fælles mål driver værket. Hvor netop fællesskabet, som ordet siger, skaber idéer og kanaliserer kreative kræfter ud i forgrenede aktiviteter. Dette er egentlig ikke bare fortid, men praktiseres nu på andre måder med it-verdenen som udgangspunkt. Hurtig kommunikation er kodeordet, og hurtige resultater skal nås. På denne baggrund opstår projekter, som skabes, udføres, afsluttes og glemmes eller fører videre til næste projekt med samme opskrift. Man skal kunne overskue opgaverne inden for en kortere tid, og dette mønster passer dårligt til den eksisterende foreningsform, som er baseret på det langvarige, stadige og seje træk med kontinuerlighed og stabilitet. Jeg

tror ikke, der er mindre tid til rådighed for det frivillige arbejde, men langt mindre tålmodighed og stædighed. Hele tilværelsen er blevet her-og-nu fikseret, så langvarige samarbejdsrelationer hører fortiden til. Man skal være omstillingsparat fra første færd og i hvert fald så længe arbejdslivet varer – måske hele livet. Det i sig selv giver en form for rodløshed og utålmodighed med det bestående, som forplanter sig til privatlivet, gennemsyrrer hele tilværelsen og gør alting hektisk. Det forhindrer langsigtede beslutninger og præger alt, hvad der omgiver os i alle henseender, og det præger alt, hvad vi beskæftiger os med. Mangelvarer for det moderne menneske er stilhed, ro, fordybelse, forundring, refleksion og overvejelse, og gamle dyder smides over bord.

Nedarvede værdier

Alle ved, at samfundet har brug for frivillige til at løfte mange opgaver af social karakter, men lige så indlysende burde det være, at kulturlivet har brug for en stor frivillig indsats. Den er måske ikke så iøjnefaldende som den sociale, men lige så betydningsfuld og nødvendig. Det er almindeligt kendt, at mange mennesker beskæftiger sig med frivilligt arbejde i sportens verden, men de mange, der sørger for, at amatørmusiklivet fungerer, har ikke så stor bevågenhed i offentligheden. Men uden disse arbejdsbier ville det pulserende og aktive liv i musikkens verden ikke have så stor udbredelse, som tilfældet er. Jeg er overbevist om, at politikere vil have langt mindre gennemslagskraft og succes, hvis der ikke var frivillige hjælpere og igangsættere overalt i landet, men det er desværre ikke muligt at påvise effekten af disse indsatser. Hvis vi fortsat skal have en danskhed baseret på folkelighed, må vi i Grundtvigs ånd tage vare på vore nedarvede værdier og ikke bare værne om dem, men pleje dem og give dem videre til de næste slægtled – til de mennesker, der har valgt at slå sig ned hos os – gerne i fornyet og moderne form, men med rod i den danskhed, vi er rundet af og kan være stolte af. Det kræver frivillighed og en aktiv indsats.

Hvor skabergnister flyver gennem luften

Når man har trådt de første trin i nyfalden sne og set, hvor tydeligt sådanne spor fremstår og senere opdager, at de næste tusindvis af trin i den samme sne slet ikke kan ses, men danner en samlet sti, forstår man, hvor tydelige og betydelige de første spor er og at de mange efterfølgendes indsats gør vejen farbar for de næste.

Den livsbagage, som inspiration og initiativ giver, er fuld af saft og kraft til at yde en ekstra indsats for at bevare og forstærke de værdier, der viser sig varige og sande og erkende, at mange af dem er skabt i fællesskab i en atmosfære af gensidig tillid og i et rum ladet med positiv energi, tolerance og respekt. Et sådant inspirerende fællesskab opstår kun i det personlige møde, hvor skabergnister flyver gennem luften. Selv ikke de mest avancerede mobiltelefoner kan erstatte dette, hvilket man må sande i enhver forsamling, hvor nytænkning foregår.

*Ulla Jerg, xx år, Esbjerg
Pensioneret musikskolelærer
Formand for Børne*

Jeg håber jeg gør en smule nytte

På årsmødet i Landsforeningen Kulturelle Samråd i Danmark i 2005 blev der sunget en sang af Anton Berntsen på jysk dialekt: “Mi nåbo, Pe Sme, æ en ondele jen”. For smeden var kunst og kultur og for den sags skyld naturen med, ikke noget han gik op i, for som hans evindelige omkvæd var: “Hwa’ nøt er et te?”.

For den brave smed var nytte vel nærmest ensbetydende med, at det man foretog sig, skulle kunne udmøntes i kroner og ører, ellers var det ikke værd at spille tid på.

For mange af de, der beskæftiger sig med kultur på et eller andet plan, er “omkvædet” nok det modsatte: At det kan nytte. Også selvom der ikke er penge i det.

På det område taler man ind imellem om ildsjæle. Den betegnelse passer ikke på mig. Jeg er almindelig interesseret i, hvad der foregår og er mere eller mindre tilfældigt kommet med i kulturelle foretagender. Det har jeg glæde af, og jeg håber også, at jeg gør en smule nytte.

Der skulle laves et eller andet

På egnen her omkring opstod der i foråret 1983 et rygte, og den slags ved man jo sjældent, hvor kommer fra. Det gik ud på, at der skulle laves et eller andet. Noget konkret var der ikke tale om til at begynde med, men efterhånden forlød det, at der muligvis skulle opføres et eller andet, hvortil der skulle bruges statister.

Der blev berammet et møde på den lokale skole. En del var mødt op, og overraskelsen var stor. Det drejede sig ikke alene om statister, men også om spillere til et friluftsspil, der skulle opføres samme sommer med Kulturelt Samvirke som arrangør. Da mødet var slut, havde flere givet tilsagn om at være med. Jeg var blandt de, der havde

fået en rolle i stykket. En ganske lille talerrolle med få replikker, og det var rigeligt til mig og mit "talent".

Stykket handlede om andelsbevægelsen og blev opført på en friluftsscene i Vingsted-centret i Vejle Ådal. Det første egnsspil i Egtved Kommune. Med to års mellemrum blev der i firserne opført tre egnsspil, hvor jeg var med som beskeden deltager. Det var gode oplevelser, både på det kulturelle og sociale plan. Efter det tredje egnsspil holdt jeg en pause i Kulturelt Samvirkes regi. Ikke sådan at forstå, at jeg ikke havde noget med kultur at gøre.

Jeg sagde ja

I 1987 var der oprettet en lokalhistorisk forening. Der kom jeg med efter ganske kort tid og på en næsten lige så "skæv" måde, som jeg var kommet med i egnsspillene. Kulturelt Samvirke havde i et par år nogle såkaldte skoleture. Det vil sige bus-ture rundt i nogle af de gamle sogne, som udgør Egtved Kommune. Der blev rettet henvendelse til Lokalarkivet, og jeg blev en af de to, der skulle forsøge at finde ud af, hvor de gamle skoler havde været og finde noget at fortælle om dem. En interessant opgave.

Også på anden måde nærmede jeg mig igen til Kulturelt Samvirke. I 1996 blev der igen spillet egnsspil, denne gang om Egtvedpigens. En af spillerne henvendte sig til mig, vist helt uden om bestyrelsen, om ikke jeg ville optage spillet på video. Det var ved at være på høje tid. Der var kun et par øveaftener inden generalprøven. Jeg måtte hurtigst muligt sætte mig ind i scenegangen. Det var noget af en prøvelse på en så bred friluftsscene, hvor der skete noget flere steder samtidig, men det gik vist nogenlunde, trods dårligt vejr og skiftende lysforhold.

Nu havde jeg et par gange haft samkvem med Kulturelt Samvirke, og i 1997 kom der bud igen. Denne gang med en opfordring til at være med til at skrive et egnsspil. Det blev så en gruppe på fire, der påtog sig opgaven. Det var en bunden opgave, spillet skulle handle om Hærvejen.

Den kom til at bestå af en række episoder, mest fiktion, men også et par ting med autentisk baggrund. Jeg havde tidligere haft lidt med skriverseri at gøre, men det var første gang, jeg prøvede kræfter med dramatik, men det blev en spændende opgave.

Stykket blev opført på Flyvestation Vandel i sommeren 1999. Også her videofilmede jeg. Ikke blot selve opførelsen men også øveaftnerne. Jeg fik derved mange gode optagelser og også oplevelser med spillerne og folkene bag senen. Det varede ikke længe, før de var vant til at være "videoovervåget".

Uanset hvor der øves og hvor egnsspillet senere opføres, er der tilslutning fra stort set alle dele af kommunen. Efter min mening er det et stort plus, at alle kan være med. Der er ingen optagelsesprøver – her er plads for alle. Store og mindre store talenter. Her tænkes ikke blot på spillerne på scenen, men også de mange bag scenen. En lige så vigtig gruppe.

Der er det særlige ved egnsspillene, at de altid omhandler et historisk emne fra kommunen. Deraf navnet. Ydermere foregår spillende så tæt som muligt på åstedet. Det kræver hver gang en helt ny sceneopbygning, opstilling af tilskuertribune, faciliteter til publikum og aktører, parkeringsmuligheder og diverse tilladelser. Det kan være en arbejdskrævende opgave.

Kulturelt Samvirke

En februaraften i 2001 afholdt Kulturelt Samvirke i Egtved den årlige generalforsamling, hvor man på dagsordenen var kommet til punktet bestyrelsesvalg. Da ringede min telefon. Et medlem af bestyrelsen spurgte, om jeg kunne tænke mig at gå ind i bestyrelsen. Jeg fik ikke lang tid til at tænke over sagen – måske et par minutter eller tre. Jeg sagde ja. Dermed var mit "løse" forhold til Kulturelt Samvirke slut. Netop på det tidspunkt var der igen fuld gang i et egnsspil. Jeg havde været med til at skrive og videofilmede, men nu blev jeg også medansvarlig i de forhold, bestyrelsen tog sig af.

Kulturelt Samvirke i Egtved Kommune, der blev stiftet i 1979, er en paraplyorganisation for de foreninger og institutioner i kommunen, der ønsker at være medlem. Der er ingen medlemskontingent og ingen forpligtelser som sådan. Der er i skrivende stund omkring firs medlemsforeninger. De modtager flere gange om året et nyhedsbrev. Kulturelt Samvirke er behjælpeligt med råd og dåd og kan gå ind som deltager sammen med foreninger i arrangementer, som overstiger en enkelt eller flere foreningers formåen. Her ikke mindst i økonomisk henseende.

Kulturelt Samvirke står også selv for arrangementer, dog normalt ikke for noget, som den enkelte forening, eller flere, der går sammen, selv kan tage sig af.

Der gives et årligt tilskud fra Egtved Kommune. Derudover kan der i kommune og amt, søges om underskudsgaranti til økonomisk tunge arrangementer. Endelig, er der nu og da også tale om entreindtægter.

Bestyrelsen for Kulturelt Samvirke består af syv medlemmer. På generalforsamlingen indstiller medlemsforeningerne kandidater til bestyrelsen. Der holdes ca. ti årlige bestyrelsesmøder, men er der særlige sager, der kræver flere møder, findes der også ud af det. Almindeligvis holdes bestyrelsesmøderne i private hjem, mens den årlige generalforsamling på skift afholdes i en af forsamlingshusene i kommunen.

Sognene er stadig vigtige

Om Kulturelt Samvirke har ændret ret meget i kommunens kulturliv i det kvarte århundrede, kan være et spørgsmål.

Det er mit indtryk at de gamle sogne, kulturelt set, stadig spiller en betydelig rolle. Her hører man til. Tager del i, hvad der rører sig. Det er nærsamfundet. Man skal jo lige tænke på, at de gamle sogne stadig har en hel del faciliteter. De fleste har en kirke, en skole, idrætsbaner, måske en idrætshal, bibliotek, forsamlingshus, konfirmandstue, lokalarkiv og i nogle sogne måske andet.

En del af de nævnte faciliteter drives nærmest på foreningsbasis på nogenlunde samme måde som de egentlige foreninger i sognet. Der er en bestyrelse, der lægger mødeplaner for sæsonen, averterer om aktiviteter og leder disse på vanlig vis.

Jeg kan ikke påstå, at der ikke visse steder er mere samkvem mellem nogle sogne i kommunen end andre. Der findes da også aktiviteter over sognegrænserne. Det kan ske i de tilfælde, hvor der er for få i et enkelt sogn til at bære en selvstændig aktivitet som fx sangkor, folkedans, kurser m. m., men ellers lader de århundredgamle sognegrænser sig ikke sådan viske ud selv med vor tids muligheder for at komme langt omkring.

Mannequinopvisning og Robert Jacobsen

Der, hvor man kan mene, at Kulturelt Samvirke givet har haft en vis betydning for hele kommunen, er især ved de lidt større tiltag, som Samvirket har stået for i årenes løb. De allerede nævnte skoleture og nogle såkaldte sogneture, hvor der ikke mindst var fokus på kirkerne. Kulturelt Samvirke har også givet sig af med udgivelser af lidt skriftligt materiale.

Det er dog nok de to store tilbagevendende arrangementer, der har haft den største betydning med hensyn til at knytte kommunens gamle sogne sammen: Det er Tørskinddagen og egnsspillene. Tørskinddagen afholdes i Tørskind Grusgrav – som regel i slutningen af august. Der er friluftsgudstjeneste med en af egnens præster. Det er næsten en tradition, at Tågelundkoret synger. Der kan være dans af forskellig art. Sidste år deltog også et jazzorkester. Der er dukketeater, rapelling, bueskydning m. m. I en årrække var en mannequinopvisning nærmest et tilløbsstykke.

Ud over selve underholdningen er der også – og det er en væsentlig del – folk, der har opstillet telte og boder. De viser, hvad de beskæftiger sig med og interesserer sig for. Sidste år var der særlig mange "teltholdere".

Folk, der kommer denne dag, ser sig omkring, tager den med ro, kigger på, hvad der er og deltager i det, der foregår, får en sludder med bekendte og træffer måske "nye" mennesker. Nogle har eftermiddagskaffen med.

Skulle enkelte være af den mening, at det, der foregår sådan en dag, ikke er kultur, så kan de jo fordybe sig i de kunstværker af Jean Clareboudt og Robert Jacobsen, der findes på pladsen, og som denne er kendt for viden om.

En købstad og tre landkommuner

På ikke så få bestyrelsesmøder det sidste års tid har den kommende kommunalreform været oppe at vende. Egtved Kommune skal sammen med tre andre landkommuner sammenlægges med det nuværende Vejle Kommune. Det bliver en kommune med godt hundrede tusinde indbyggere.

For et par måneder siden var Kulturelt Samvirke i Egtved initiativtager til et møde med de andre kommuner om de fremtidige udsigter for kulturarbejde i den ny

kommune. Noget egentlig konkret kom der ikke ud af mødet. Var vel heller ikke forventet. Der er jo mange åbne spørgsmål om det fremtidige kultursamarbejde, men endnu ingen svar. Det kan blive interessant at følge, hvordan den nye struktur vil blive.

Kristen Kristensen, år, Egtved

Pensionist

Medlem af bestyrelsen i Kulturelt Samvirke i Egtved

At komme hinanden ved

Teaterbutikken havde indtil for ca. 7-8 år siden til huse i en bygning, der lå i en baggård på Gasværksvej på Vesterbro i København, tæt på Halmtorvet. Dette var før byfornyelsen gjorde sit indtog på Vesterbro, da der var plads til en teaterklub for børn og unge i en baggård.

Da jeg gjorde mit indtog i Teaterbutikken som 11-årig, havde alle de smarte cafeer og hvide sten på Halmtorvet derfor ikke etableret sig som en del af bydelen endnu. Det var vel derfor lidt af et kulturchok, der ventede mig på datidens Vesterbro.

En leg med regler

Jeg er født og opvokset på Frederiksberg og dengang, før Teaterbutikken, tog jeg bussen to gange om ugen til ballet eller cyklede lidt rundt på min lyserøde cykel i kvarteret. Da min mor overhørte et par piger i en bus, der snakkede om et sted, hvor de spillede teater, slog hun til.

Hun undersøgte Teaterbutikken og tænkte, at det var noget for mig. Jeg havde altid instrueret teater med mine to mindre søskende som medvirkende. Mine forældre og deres middagsgæster var tvunget til at se det ene lille stykke efter det andet, hvor jeg brugte husets eneste dobbeltdør som tæppe – hvilket fungerede ret godt, når den, der spillede hund, pludselig skulle skifte til den onde mands kostume. Jeg meldte mig altid til skolekomedier eller teaterholdet i featureugen og drømte i hemmelighed om at blive skuespiller.

Min mor havde tænkt helt rigtigt: Teaterbutikken var stedet for mig. Jeg begyndte med 4 veninder i huset i baggården og blev hurtigt en del af den verden.

Det var en kultur, jeg blev indlemmet i. Jeg lærte forskellige improvisations-Lege,

som vi legede igen og igen. Det var en leg, men med regler, der skulle overholdes bedst muligt: Sige ja på scenen ... ikke vende ryggen til publikum ... snakke højt ... være på og opmærksom. De voksne, der styrede holdene, ledede os med en usynlig hånd og fik os til at tage udgangspunkt i vores fantasi, når vi lavede teater. På den måde hævdede det sig over alt det andet teater, jeg nogensinde havde prøvet før. De voksne, der arbejdede i Teaterbutikken, var alle uddannede skuespillere, og de havde alle en passion for, at Teaterbutikken skulle lykkes som idé og projekt.

Teaterbutikken startede engang i slut-halvfjerdserne som et tilbud til Vesterbros udsatte unge og børn om at lave teater i stedet for bare at spille tiden i en fritidsklub eller på gaden. Det blev hurtigt populært og nyheden spredte sig, så børn fra andre kommuner – som mig fra Frederiksberg – kunne søge dispensation og få en plads i Teaterbutikken.

Jeg gik der i gennemsnit to gange om ugen, hvor vi lavede små impro-lege, og arbejdede os hen mod den hovedforestilling, der spillede én gang om året. De voksne stillede et skelet op for den forestilling, hvor vi børn så fyldte på, skabte vores egne karakterer og lavede scenerne. På et tidspunkt – ca. en måned fra premieredagen – intensiveredes prøveforløbene, og de voksne gik ind og sorterede i al det materiale, vi havde lavet.

Jeg kan beskrive forløbet nu, fordi jeg senere har gennemskuet, hvordan det blev planlagt fra de voksnes side. Men som 11-12-årig tænkte jeg ikke nærmere over, hvordan planen var lagt, jeg var bare en del af et stort teatershow, og jeg syntes, det var vildt sjovt. At arbejde sig hen mod et produkt, tænke over sin karakter, huske replikkerne og bare være sammen med andre om at lave teater.

Teaterbutikken gjorde mig bevidst om, hvordan jeg agerer foran andre mennesker, ikke bare i en karakter, men også som mig selv. Jeg udlevede nogle fuldstændig skøre sider i improvisationerne, men også bag scenen sammen med de andre. I de nok så svære præpubertære og overordentligt pubertære år fra 11-18 var Teaterbutikken et forum, hvor jeg kunne gå lidt amok. I skolen og til fester handlede det nok så meget om tøj, udseende og måden, du opførte dig rigtigt på. Frirummet i Teaterbutikken gjorde det lovligt at danse tosset, synge ligeså højt jeg ville, lave mærkelige ting med andre, og faktisk lege i lang tid efter, det var "lovligt" at lege for mine andre venner, der ikke var fra Teaterbutikken.

Som 14-årig kom jeg i ungdomsgruppen i Teaterbutikken. To eftermiddage om ugen blev til to aftener om ugen. Og det frie teaterstykke uden manuskript omformede sig til et manuskript og dybere tolkninger omkring ens karakter. To dygtige lærere var tilknyttet ungdomsgruppen, og jeg fik tilknyttet teori til det frie teater, der hidtil var kommet så naturligt uden eftertanke. Stemmeføring, hvordan man bruger kroppen som et værktøj, blikretning og dybere analyser af karakteren, man spillede, var noget af det, vi blev undervist i. Teorien blev lagt som et lag ovenpå den frihed og leg, jeg havde opbygget med teatret. Det fungerede rigtigt godt for mig. Jeg kunne godt lide at analysere replikkerne og prøve at få min krop til at gøre det, som jeg forestillede mig lå bag teksten.

Jeg fortsatte i ungdomsgruppen, til jeg blev 18. Derefter holdt jeg pause i 3.g i gymnasiet for at fokusere på skolen.

Teater i Sydafrika

Efter min studentereksamen i 2003 rejste jeg med en veninde til Durban Sydafrika, hvor det var meningen, at vi skulle være hjælpelærere på en skole. Det viste sig at være sværere end forventet at lære forsømte, frustrerede børn matematik eller bogstaver. Skolen havde ikke råd til aktiviteter efter skole, og lærerne sad med 50 børn i en klasse. Når min veninde og jeg fik en gruppe med de frækkeste børn (lærerne brugte chancen til at komme af med ballademagerne en time eller to), kunne vi ikke lære dem så meget, men vi kunne give dem et pusterum og lade dem lege med Lego.

Det kan være, at de sydafrikanske børns pusterum mindede mig om det frirum, jeg selv havde haft i Teaterbutikken som barn og ung. Vi startede derfor et teaterhold, hvor vi producerede et teaterstykke med 13 børn i 12-års alderen. Stykket var en omskrivning af Snehvide, hvor en gravid, ung pige, der var blevet udstødt fra sin township fandt sammen med 7 andre udstødte i en hytte i skoven.

På dette teaterhold kunne jeg bruge alle de lege, jeg selv havde leget i Teaterbutikken. Udover det tænkte jeg over, hvordan de voksne havde styret vores fantasi i den rigtige retning, så et sammenhængende stykke kunne opføres. Det var en kæmpe udfordring, da mange af børnene var flygtninge fra krige i andre afrikanske lande eller var så forsømte, at de stod for alting selv i hjemmet. Men jeg mærkede, at hvad der kan lyde som en kliche, er sandt: Teater jo er et internationalt sprog. I et rigtigt

skolesystem, hvor der kun er ressourcer til at lære børnene bogstaver og tal, var det befriende for de udvalgte børn på teaterholdet at bruge deres kreativitet og fantasi, samtidig med at nogle tog dem alvorligt på deres egne præmisser. Vi brugte teatret både som et sprog, men også som en kraft, der frigjorde børnene fra deres hverdag.

Teaterbutikken – igen

I 2004 vendte jeg tilbage til Teaterbutikkens voksengruppe. Jeg kunne mærke, at der var noget anderledes ved mit forhold til stedet. Jeg blev der et år, men var ikke tilfreds med at gå der. Jeg tror ikke, jeg kunne bruge mere fra Teaterbutikken. Det var dog nærmere mig end stedet, der havde ændret sig. Mit ambitionsniveau var steget, og jeg ville søge ind på teaterskolen. Jeg bevægede mig væk fra det legende i teatret og hen mod det mere analytiske. Jeg har altid læst mange bøger og begyndte nu at tænke mere på den skrevne tekst end kroppen i teaterrummet.

Videre

Via Teaterbutikken fik jeg en lille rolle i en forestilling, der var professionelt produceret, men på et så lille budget, at de brugte amatører i smårollerne. Det var vildt at blive instrueret af en professionelt uddannet instruktør og spille sammen med skuespillere, der havde lavet teater professionelt i lang tid.

Via den forestilling kom jeg med i performance-installationen “Black Rose Trick” i Malmø, hvor vi spillede teater i 10 dage 24 timer i døgnet. De medvirkende var en blanding af uddannede og ikke uddannede performere og en masse, der gerne ville søge ind på teaterskolen. Det var sjovt og udfordrende at være med i produktionen, men jeg tror også, at jeg begyndte at opleve en bagside af skuespillerfaget: Alle de, der håbede på at komme til at leve af det, men var så langt fra det – det fortvivlende, der også var ved det. Samtidig mistede jeg mere og mere interessen for at spille teater, jeg kunne ikke tænke så dybt og længe over det længere.

I 2005 startede jeg på Litteraturvidenskab på Københavns Universitet. Her går jeg stadig. Jeg læser en masse, også dramatik. Jeg mødte på mit studie andre, der havde spillet teater, men som også havde gjort de samme tanker om skuespillerverden, som jeg havde.

Haveselskabet

I foråret 2006 instruerede jeg mit første stykke med voksne sammen med en anden fra mit studie. Manuskriptet havde en tredje fra vores studie skrevet. Jeg kunne både gå i dybden med det mere tekstanalytiske, men samtidig se på de koreografiske aspekter af iscenesættelsen. Stykkets titel var “Haveselskabet”, og det var en omskrivning af syndefaldet.

Min medinstruktør og jeg var hjernen bag hele produktionen. Vi startede med at søge penge, samtidig med at vi lavede tekstarbejde. Vi lavede auditions og fandt skuespillere blandt folk i det independente teatermiljø i København. Vi fandt folk til at lave kostumer, scenografi og PR blandt venner. Det var vildt hårdt både at skulle være kunstnerisk leder samtidig med, at man har en finger med i alt administrativt og teknisk omkring en opsætning.

En aften, hvor hele holdet af tekniske hjælpere, skuespillere osv. var ude at spise middag, kiggede jeg ned over bordet. Vi var pludselig et stort hold på 20 mennesker. Jeg fik den følelse, man kun kan få af teater. Det er en følelse af sammenhold, men på et virkelig højt plan, fordi man er sammen om at udvikle og skabe noget helt specielt. Derudover er teaterfolk altid en smule skøre, lidt vilde og gode til at snakke og råbe. Måske er det den samme følelse, jeg havde, da jeg var barn og teenager omkring teater: At man får skabt et kreativt frirum, hvor det er okay at lege og prøve sociale grænser af.

Dannet gennem teatret

Efter jeg er startet på litteraturvidenskab, har jeg læst den tyske romantiske forfatter Goethe. Han beskriver i en roman “Wilhelm Meisters læreår”, hvordan en ung mand rejser væk fra den borgerlige verden, der forventer så meget af ham, for at slutte sig til en teatertrup. I denne teatertrup lærer han, hvordan man bliver et rigtigt socialt væsen, og han danner sig igennem teatrets vilde og gøglede form. Han vender tilbage til sin fødeby som en dannet, voksen mand og kan nu indtage de stillinger i samfundet, der forventes af ham. Fordi han kan “spille” de sociale roller, der forventes, hvilket han har lært gennem teatret, kan han også hæve sig rent åndeligt over andre, og han står ved slutningen af bogen som langt mere intelligent og dannet end resten af sine medborgere.

Det kan godt være, at teatrets opdragende væsen lyder som en meget romantisk tanke. Men når jeg kigger tilbage på mit liv med teater (indtil videre), synes jeg nu, at det passer meget godt. Det har givet mig utroligt meget selvbevidsthed at spille roller, det har givet mig administrativt talent at arrangere og organisere teaterforestillinger. Det har vist mig, hvordan man kan komme hinanden ved gennem et kreativt projekt, det har hjulpet mig til at kunne holde foredrag i min videre uddannelse.

Med dannelsesidealet i tankerne må jeg sige, at jeg til en vis grad er blevet dannet gennem teatret – både i forhold til andre mennesker, men så sandelig også i forhold til min bevidsthed om mine egne begrænsninger og kvaliteter.

*Cæcilie Østerby Sørensen, xx år, København
 Studerende
 Amatørskuepiller*

Om at holde fanen højt

Forudsætningen for udfoldelse i det frivillige kunstneriske og kulturelle liv anlægges i den tidlige barndom, hvor man lærer at udnytte sine evner, forudsat at ingen sætter sig på dem og begrænser dem. Jeg har haft den lykke, at komme igennem min opvækst med evne til kreativitet, læring, selvrefleksion, eksperimenteren, fællesskab og vækst i behold. Bevidsthed om kunst og kultur vil fra starten været lidt flydende, men bevidsthed om at udbygge og bruge sine evner, sin kreativitet, og færdigheder til egen og andres gavn er en dannelsesproces.

Ikke fra et hjem med klaver

Min mor kunne berette om min meget tidlige interesse for musik og ikke mindst radioens indflydelse på mig. Men ellers var jeg ikke fra et hjem med klaver, men begge mine forældre stimulerede os – mine to søskende og mig – til at frekventere såvel historiske som kunstneriske museer og udstillinger. Udøvende kunstnere var der heller ikke i min ellers store familie udover et par onkler, der spillede på mandolin og banjo ved familiefester.

Begge mine forældre var glade for naturen, og som små var vi tit i skoven og på stranden, hvor vi fandt smukke og mærkelige naturmaterialer, som vi samlede, tog med hjem og lavede billeder (collager) med. Børnehaven var også bevidst om at udvikle vore kreative sanser både med materialer og med sang, teater og musik.

Der blev lagt en god grund

Mine musiske talenter begyndte at tage form, da jeg kom i skole. Efter de første klasser kom der fagene sang og tegning til, to for mig stærke områder, som jeg fandt udfordring i og succes med. Tegnefærdighederne styrkede min billedopfattelse og gav

mig en sikker streg. Selvom jeg ikke drev det så vidt, fik jeg masser af ros for det såvel på skolen som hjemme, så der blev lagt en god grund.

Glæden ved musik fik frit løb i skolen med sangtimer og ekstra sang, som det hed. Det var skolens kor. Sanglæreren spillede violin, og udover at spille på skolen, spillede han også i et symfoniorkester. Han var en streng lærermester og stillede krav til os elever om tilstedeværelse og udvikling af vore evner. Tidligt fik jeg hos ham solistopgaver ved årsafslutninger, koncerter og julearrangementer.

Det var også musiklæreren, der opfordrede mig til at søge optagelse i Radioens drengekor, hvad jeg da også forsøgte, men da jeg ikke hjemme kunne læse noder og lære melodien til en sangopgave, faldt jeg fra i udskillelsen.

I fritiden kunne jeg dog udfolde mig og opførte således som 10 år gammel på dukketeater "Elverhøj" med alle sangpartier, for hvem der ville overvære det, sang "Slikkehans" på Biblioteket, deltog som ulveunge i et indianer tableau i KB hallen, og under et ophold på kommunehospital sang jeg "Til hvor lille gerning ud" for en meget syg, ældre medpatient.

Udover at synge spillede jeg som et kuriosum på mundharpe og skrev noder på flyvebladens bagsider, som i 1944-45 fandtes i mange kulører. Men mine musiske udfoldelser pegede indtil da ikke på en professionel karriere eller uddannelse.

Da jeg i 1946 flyttede med min familie til Holbæk, blev jeg meldt ind i FDF med håb om at blive optaget i korpsets store blæseorkester, men de skønnede, at jeg var for gammel og foreslog i stedet, at jeg skulle påtage mig at uddanne tamburorkestrets fløjtespillere, og det var her, jeg fik mit første egentlige krav om nodebrug.

Senere blev jeg leder for forskellige grupper fra pilte over væbnere til en fællesklub for grønne spejdere og FDF unge.

Ungdomsårene

I fem år var jeg i lære som blikkenslager med tilhørende teknisk skole. Jeg havde to utroligt dygtige håndværkerbrødre som læresvende, begge omkring de 60 år. Men de forstod at forme materialerne til de kønneste former, hvad de forsøgte at lære mig.

Det indebar hammerslag på ambolten, en rytme som satte mig i gang med at fløjte, hvorefter svendene kommanderede "hold for h.... op med det piberi!". På Teknisk skole opnåede jeg megen ros for mine tekniske tegninger.

Mit første musikinstrument var en pianoharmonika med 36 akkordknapper. Den blev anskaffet i det første svendeår, som dengang var skattefrit i den forstand, at skatten blev betalt det efterfølgende år. Mit musiske gehør gjorde, at jeg spillede alt, hvad jeg kendte, på gehøret.

Nu fulgte en periode med skiftende bosteder og arbejdspladser, 4 måneder på Esbjerg Højskole, uddannelse til delingsfører i FDF og mange oplevelser med foreningsliv på skiftende steder. Da jeg fyldte 28 fandt jeg mit livs kærlighed, som også var spejder, og så kunne hun spille guitar og havde et rigtig godt instrument.

At sprænge grænser

At turde sprænge grænser, være igang sætter, er ikke alle forundt. Frygten for resultatet, for sammenbrud, for uoverskuelige følger eller for, at egne ressourcer er utilstrækkelige, kan være en hæmmende faktor for mange.

Troen på egen valeur vindes gennem mange sejre, på udfordringer, som er lykkedes, og ikke mindst ved at turde påtage sig ansvar, tro på egne fostrede ideer og på samarbejdets styrke.

Disse færdigheder har jeg personligt udviklet dels i familie og skole, men også i de foreningssammenhænge, hvor jeg har haft min gang. Springet til at blive gas og vandmester – at lede mit eget firma – var derfor ikke langt, og et spændende job i Ølstykke ventede på os.

I Ølstykke fik vi fornøjelsen af at starte en KFUM spejdergruppe, og vi boltrede os i de næste år med at lave møder og ture, men også med at lave samarbejder med andre grupper om "økseløb", dvs. konkurrencer mellem de forskellige korps.

Det var også i disse år, at min kones syn blev så dårligt, at vi fik kontakt med Dansk Blinde Samfund, og fik fornøjelse af at rejse som rejseledere med blindegrupper til Tyrkiet, Sicilien, Færøerne, Jaruplund Højskole m.v.

I 1967 byggede man nyt blindeinstitut i Hellerup, og jeg blev opfordret til – med min håndværksbaggrund og erfaringer med blinde – at søge pedel stillingen der. Det blev vi enige om, at jeg skulle gøre, og ansøgningen gav ansættelse fra august.

Det blev til 5 spændende år med opbygning af den ny institution, indretning af specielt lokaler for unge og ældre, organisering af sammenkomster af alle slags og ikke mindst deltagelse i en ledelsesstruktur med 150 ansatte. Her søgte jeg også samarbejde med den lokale FDF-kreds og blev af denne vej valgt ind i menighedsrådet ved den lokale kirke. Men på Blindeinstituttet oplevede jeg begrebet “institutionering” – at man indlevede sig så meget i dagligdagen, at man stort set ikke havde plads til andre tanker. Så allerede i 1972 valgte vi at skifte job og flytte til Sydsjælland.

Da vi flyttede fra Hovedstaden til et yderhjørne af Sjælland, til Balle ved Kalvehave, flyttede vi til en helt anden kultur, hvor forskellen på folk blev opgjort i deres jordbesiddelser, og hvor vi som tilflyttere var fremmede, som vanskeligt kunne indplaceres i de standende mønstre. Hvad gør man så? Man kan jo ikke have, at man kun kan snakke med nogle beboere, at “Ornelauget” – de store gårdmænd – kun plejer omgang sammen, og at husmænd og daglejere for ikke at tale om fremmede ikke deltager i det sociale liv i landsbyen.

Så må man lave en “kom hinanden ved” fest og med den lokale vognmands tilladelse låne garagen til lejligheden. Lave et program med fællesspisning og underholdning. Lave opslag og så bare vente. Sådanne arrangementer får sjældent opbakning fra alle, men denne fik. Alle fik snakket sammen, mændene fik brugt deres kræfter med trillebørene, kvinderne med barnevognene og børnene med hulahopringene. Arrangementet holdt i flere år, og havde gode følger for samarbejdet i byen, for byens børn især, som opnåede at have mange “forældre”.

Nordens Folkelige Akademi

Vores næste flytning skyldtes som altid arbejdet. Jeg skulle fungere som freelance blindelærer i Storstrøms og Vestsjællands amter, og aflønnes over den daværende lov om specialundervisning for voksne – en del af fritidsloven. Undervisningen skulle anmeldes i kommunerne af en aftenskoleleder med ret til at drive specialundervisning. Men det voldte store problemer med så mange kommuner i to amter. Så må man selv blive aftenskoleleder og anmelde sine hold. Og da jeg søgte kommunalt

tilskud til et kursus på Nordens Folkelige Akademi i Kungälv ved Göteborg, var svaret: “ja, hvis du vil overtage og lede den kommunale aftenskole”, så lige pludselig var jeg aftenskoleleder dels i kommunen og dels for mig selv.

Som aftenskoleleder i en landkommune involveres man i mangt og meget.

Flere projekter mindes jeg. Forsamlingshuset skulle nedlægges – uha! Og det var vanskeligt at samle 12 aftenskoleelever omkring en fælles interesse i vores tyndt befolkede område, vi havde ingen musikskole, og endelig skulle kommunerne lave kommuneplaner.

Forsamlingshuset i Viemose var samlings- og afstemningssted for hele Kalvehavedistriktet. Det bestod af et langt hus med centralt køkken, gaderobe og toiletter, sal til den ene side og mødelokaler til den anden. Personligt var jeg stemt for en kommunal overtagelse og indretning til den lokale befolkning med snakke-, arbejdsrum og daglige åbningstider. Det tillod kommunens økonomi dog ikke. Så måtte der dannes en forening, der kunne administrere huset og søge driftstilskud hos kommunen, og det blev så enden på den sag, og forsamlingshuset kan fortsat i dag lejes til forskellige formål.

Hvad angår vanskeligheden med at danne interessebetonede hold i landkommunen, kom Undervisningsministeriet med en forsøgspulje, som kunne gives til projekter under fritidslovens område. Jeg søgte derfor penge til et projekt, hvor kun 6 elever kunne danne et hold med sædvanlig betaling, men kun med lærer i halvdelen af timerne. Det vil sige, at de i de øvrige timer kunne samles i kommunale lokaler og støtte hinanden og selv aftale med underviseren, hvornår denne deltog. Projektet forløb godt, der blev dannet 6 hold udover de sædvanlige hold på aftenskolen, men ideen fandt ikke plads i den ny fritidslov.

Musikinteressen hos børn, unge og voksne findes også i landdistrikterne. Derfor var der behov for undervisning og et band ved navn “Møn Rock”, der bestod af fire dygtige musikere, ville gerne undervise, så Langebæks første musikskole så dagens lys. Bestyrelsen bestod af skolelederen, 2 forældre og én af musikerne, og undervisningen fandt sted på skolerne. Det blev nogle rigtig gode år.

De første kommuneplaner var spændende projekter. Vi fik nedsat i alt ni grupper, der hver især påtog sig deres del af planen, og ved et stormøde fik vi det hele kogt sammen til et “folkets kommuneplan”. Grupperne kogte af forslag og ideer til kommunens fremtid, til veje, havne og kloakering men ikke mindst til projekter, der betød øget livskvalitet for kommunens borgere. Hverken før eller siden har så mange været engageret i en kommuneplan.

Visens Venner

Efter 12 år flyttede vi igen, denne gang til Vordingborg. Aftenskolelederjobbet blev droppet og ligeledes et instruktørjob, som var kommet til. Et job som Mobility-instruktør ved Synscentralen i Storstrøms Amt var fremtiden.

Vi flyttede også fra en landsby til en købstad med et rigt foreningsliv, hvor vi hurtigt fik kontakt med amatørscenen og her med en anden ildsjæl, Marianne Christensen, der puslede med at lave en sansetunnel, hvor de besøgende blev påvirket af mange forskellige oplevelser. Vi tog del i hele processen og kunne bidrage med sanseerfaringer fra Blindeverdenen. Senere medvirkede vi ved amatørscenens borgespil, hvor min håndværksuddannelse kom til sin ret ved opbygningen af de mange scener. Det førte til mange scenografi opgaver i amatørscenen ved julespil, klassikere og revyer.

Musikken var dog ikke lagt på hylden. Vores gode ven, Kaj Agerbæk, som vi tit besøgte i Lyngø, og som dengang var formand for Visens Venner Danmark, pressede os meget for at oprette en viseforening i Vordingborg. Men vi undslog os med det store engagement i amatørscenen.

Det blev Jørgen Green, den daværende leder af Amts Ungdomscentret i Vordingborg, med støtte af visefortolkeren Alex Pedersen, der i forbindelse med Platangården – et kulturprojekt mellem institutionens unge og byens borgere – tog initiativet til besøg fra Visens Venner Slagelse med henblik på at oprette en Visens Venner forening i Vordingborg.

Ved mødet kunne man skrive sig på en interessebon: Ville man være tilhører, medhjælper, sanger, akkompagnatør, bestyrelsesmedlem osv. Jeg skrev mig på som sanger og bestyrelsesmedlem.

Foreningen havde stiftende generalforsamling den 13. november 1995, hvor jeg kom i bestyrelsen og 1 år senere blev jeg formand. I skrivende stund er jeg stadig formand for Visens Venner Vordingborg.

Jeg fostrer stadig ideer

Mødet med visevenner i Visens Venner Danmark satte struktur på mine udfoldelser og på min opgave som formand. Jeg mødte ikke blot den rigdom af viser, vi har arvet i Danmark, men også i samarbejdsorganisationen i Norden “Nordvisa” fik jeg kendskab til et righoldigt viseudbud fra de nordiske lande.

Jeg fostrer stadig ideer bl.a. om kulturel promovning af den ny storkommune, om udbygning af det nordiske grænsesamarbejde med gennemførelse af nordiske træf, m.m.

Jeg har hele livet stædigt forfulgt nye udfordringer, og ikke altid har det officielle Danmark været på forkant med mine ideer, men til gengæld har jeg mødt folkelig forståelse og opbakning til de fleste af mine projekter. Jeg ser nu som pensioneret fortsat udfordringer i sociale skævheder, problematiske forhold kulturelt og socialt, politiske beslutninger som er asociale og begrænsende og er fortsat engageret i socialdemokraterne, hvor jeg redigerer den lokale hjemmeside.

Det har været spændende i et langt liv at være på forkant. Og at have holdt fanen højt!

*Per M. Hermansen, år, Vordingborg
Pensioneret Mobility-instruktør
Formand for Visens Venner i Vordingborg*

Ad uransagelige veje

De var store. De bevægede sig nærmest som et flakkende mønster på tværs af vejen. Noget sort og hvidt, der bevægede sig op og ned. Det var, som om at det ingen ende ville tage. En bred masse af sortbrogede køer med horn og svingende haler krydsede vejen på vej hjem til aftenmalkningen. Stedet var Skaafføgård på Djursland, og tiden var først i 50'erne. Det unge par var på cykeltur med deres førstefødte. Jeg sad i en barnestol på bagagebæreren og betragtede sceneriet. Bagved alle køerne gik karlen, og da han skulle krydse vejen åbnede han igen leddene så de vejfarende kunne passere. Idet han var ud for cyklerne satte han hånden til kasketten og hilste. Min forældre satte sig igen på cyklerne, men på en eller anden måde havde jeg fået placeret min fod således, at hælen kom ind i egerne, og turen endte med gråd og tænders gidsel. Sådan husker jeg min første sightseeing tur til en dansk herregård. Siden er det blevet til mange flere – endda rigtig mange flere.

I 50-60'erne kunne skolesøgende børn ansøge om at få en gratis togrejse med DSB i sommerferien. Det gav nogle muligheder for at komme længere væk end traditionen ellers bød. Der blev holdt familieråd, for rejsen skulle bestilles i forvejen og budgettet strakte længere, hvis overnatningen kunne ske hos bekendte. Da min mor havde en fortid som sygeplejerske, var det gerne veninderne fra elevtiden, som måtte holde for. Familien talte nu tre børn og var flyttet til en landsby ved Lading Sø. Ferieturene gik til så fjerne lokaliteter som Tranekær på Langeland, Skagens Gren og Nykøbing på Mors. At den ø mange år senere ved skæbnens tildragelser skulle blive mit hjem, havde jeg dengang ingen anelse om.

Højtlesning var en del af godnat ritualen i mit hjem. Det var mest min far, der læste højt, og manganen gang, når der blev lidt langt mellem ordene, blev der spurgt – og hvad mere? Arbejdet på familiens gård gjorde, at det kunne være svært for far at holde øjnene åbne. Jeg blev hurtigt en habil læser, der drevet af en god portion

videbegær, pløjede mig igennem den hjemlige bogreol og Lading Skolebibliotek. Da jeg var igennem børnebøgerne, havde jeg stor lyst til at gå i gang med voksenlitteraturen, men her satte førstelæreren grænsen og ville censurere, hvad der var egnet for en ukonfirmeret skolepige. Jævnligt kom der en kasse bøger fra centralbiblioteket i Århus, som de læselystne grådigt kastede sig over. Historiske romaner, klassikerne, krimier og biografier – den åndelige føde gled ned, og jeg var bestemt ikke kræsen.

Frisenborgskovene, det lokale voldsted og Lading Sø var natur, der indbød til friluftsliv. Kultur blev der også plads til, der var et årligt besøg af et symfoniorkester fra Århus i det lokale forsamlingshus, tur til Århus Teater, indøvning af en skolekomedie og ikke at forglemme, biografture til Hammel. Engang omkring 1960 gæstede rockidolet Tommy Steele Århus, men her satte både mine forældre og førstelæreren grænsen, ganske vist til min store ærgrelse. Det kunne overhovedet ikke komme på tale at gå til koncert.

– Hvad var vel i Verden det fattige liv med alt dets fortærende tant, hvis ikke en plet med en dal og lidt siv vort hjerte i skælvinger bandt. Jeppe Aakjærs digtning rører ved noget essentielt. Mit ståsted. Barndommens dal med de varme somre, den tilfrosne sø i klart frost og haven med frugttræerne. Træerne er de samme, men nu er det andre mennesker, der har erhvervet retten til at klatre op i træerne og forsyne sig med gråpærer og viktoriablommer.

Livslang læring

“I have an inkpot”, ja, sådan lød virkeligt den første sætning i min engelske lærebog. Indgangsvinklen var dengang unægtelig en ganske anden end for nutidens børn. Vi var blanke og ubeskrevne blade, når undervisningen i fremmedsprog blev sat ind. I faget tysk fik min klasse en eminent dygtig lærer, som jeg mange år senere hørte, der gik ry af blandt lærere på Århusegnen, fordi alle hans elever fik lært tysk. For mit vedkommende blev det senere til flere fremmedsprog og livslang læring på området. Med fremmedsprogene åbnede der sig en anden verden, nemlig indblikket i andre kulturer og måder at leve på.

Ungdomsårene med hesteinteresser, voksenlivet som selvstændig i landbruget

– lange dage med arbejde, regnskaber og faglitteratur. Ægteskab og små børn – bøgerne var altid i nærheden. Det grønne, haven og planterne har altid interesseret mig

fra barndommen, og udover det lokale engagement med opstart af en lokal beboerforening engagerede jeg mig på bestyrelsesplan i haveforeninger. Jeg har også prøvet ved en arkæologisk udgravning pludselig at sidde med stenøksen i hånden.

En dag så jeg en annonce i Morsø Folkeblad, der indbød interesserede til at komme til Morsø Slægtshistoriske Forenings møde på Lokalarkivet. Herefter var jeg solgt. Eftersom der kun kan forskes i lokale slægter, tog jeg fat på min mands slægt, senere da jeg blev mere dreven, tog jeg fat på min egen slægt på Landsarkivet i Viborg. Slægtsforskning er en meget spændende hobby, der fører meget mere med sig. Jeg har besøgt mange af de steder, hvor slægten har levet. Lokaliteterne kender jeg fra forskningen, men landskabet er svært at forestille sig, hvordan har været. På en eller anden måde er det, som om forfædrene bliver mere nærværende, når omgivelserne kommer på nethinden. Forskningen har ført mig til Vendsyssel, Djursland, Sjælland og Østjylland. Pebbelgården i Stjær har familien ejet i 340 år og sandsynligvis endnu længere. Efter et par år blev jeg bestyrelsesmedlem i Morsø Slægtshistoriske Forening og i 1999 formand, og det var starten på min vej ind i bestyrelsen for Kulturelle Samråd i Danmark.

Kulturelt Samvirke

En dag i 1995 blev jeg ringet op af formanden for Kulturelt Samvirke på Mors, som jeg kendte fra Hjemmeværnet. Der manglede et bestyrelsesmedlem, og hun mente, at det var noget for mig. Jeg spurgte til mødeaktiviteten og fik at vide, at samvirket mødtes en gang om måneden til et to timers fyraftensmøde, og at der yderligere var nogle faste aktiviteter hvert år. Mit kendskab til samvirket var ret begrænset. Det lød ikke særlig omfattende, og jeg sagde ja. Jeg deltog i generalforsamlingen og blev valgt til første suppleant, men allerede 14 dage senere meddelte et bestyrelsesmedlem, at han ønskede at udtræde, og jeg avancerede til fuldgyldigt bestyrelsesmedlem. I samvirket fik jeg et godt kendskab til Morsøs kulturliv, dog fortrinsvis den del, der var centreret omkring Nykøbing, hvilket også afspejlede sig i medlemsskaren, der talte omkring 60 fortrinsvis ø-dækkende foreninger og foreninger i Nykøbing området. Med min bopæl på Sydmons omkring 20 km fra Nykøbing var jeg alene om at repræsentere denne del af øen, og ofte var landdistrikterne underrepræsenteret i bestyrelsen i de otte år, jeg deltog i arbejdet. Kun én gang oplevede jeg, at et arrangement blev henlagt til Hvidbjerg Skole, men det havde også den forhistorie, at professoren som holdt foredraget havde trådt sine barnesko i området.

Snart blev jeg på vegne af samvirket involveret i oprettelsen af billedskoler – først på Sydmons, men her var elevgrundlaget for småt. Senere i Nykøbing, hvor jeg blev kasserer. Denne billedskole eksisterer endnu og gennemfører flere elevforløb hvert år. I 1997 deltog jeg for første gang i Kulturelle Samråd i Danmarks landskonference. Konferencen fandt sted i Fredericia, og jeg blev valgt til suppleantposten på generalforsamlingen. To år senere blev jeg indvalgt i bestyrelsen og overtog kassererposten. I begyndelsen var det et almindeligt foreningsregnskab, men det er over tid blevet langt mere omfattende med lønadministration og projekter. For mit vedkommende har dette bestyrelsesarbejde betydet en del rejseaktivitet, men det er jo tit vilkårene for at deltage i foreningsarbejde på landsplan.

Carpe diem

Arbejdet i landsforeningen har først og fremmest drejet sig om at afvikle den årlige konference i samarbejde med en værtsby, som har budt ind på opgaven. Der er meget forskelligt, hvordan samrådene har organiseret sig og hvilke vilkår, de arbejder under. Når et så stort arrangement skal løbe af stabelen, skal der trækkes i mange tråde og gerne flere på en gang. Nogle samråd overlader det meste til de kommunale forvaltninger, og andre påtager sig selv en del af arbejdet. Det kræver en vis lydhørhed over for lokale ønsker, men også et beredskab fra landsforeningens side, hvis der er behov for assistance. Samarbejdet har fungeret meget forskelligt fra gang til gang, og det har været interessant at stifte bekendtskab med værtsbyernes særkende og seværdigheder. Fælles er, at alle synes, at netop deres by er noget særligt, og der spores en stolthed over det lokale islæt, men sådan skal det også være.

Tilbage til årene i Kulturelt Samvirke på Mors. Samvirket havde tradition for at komme med indspark til fritids- og kulturplaner. De enkelte medlemmer kunne også indsende forslag. På et tidspunkt sendte jeg et forslag ind om at lave et lokalt IT forum/alternativt et virtuelt forum, hvor IT-nørder kunne mødes med erhvervslivet. Det forslag hørte jeg ikke mere til, men senere i min amtsrådsperiode fandt jeg ud af, at et sådant sted var under oprettelse på KulturPrinsen i Viborg. Ved samme lejlighed foreslog jeg at oprette en dramaskole på Mors med tilknytning til det lokale egnsteater, Limfjordsteatret. Den ide greb skoledirektøren med det samme, og dramaskolen fungerer fint og er i dag med til at understøtte dramalinjen på Morsø Gymnasium. En linje jeg for øvrigt medvirkede til at oprette som næstformand for Undervisnings- og Kulturudvalget i Viborg Amt.

På landskonferencerne i Kulturelle Samråd i Danmark var jeg blevet inspireret af de kulturnætter, der fandt sted rundt i Danmark. Jeg havde foreslået at lave kulturnat på Mors flere gange, men var ikke kommet igennem med forslaget i samvirkets bestyrelse. I 1999 havde samvirket et møde med kulturinstitutionslederne, og her faldt forslaget i god jord. Carpe diem (grib muligheden). Jeg påtog mig opgaven med at koordinere den første kulturnat under navnet "Kulturnat 2000". Det er den største opgave, jeg har haft på vegne af samvirket. Der blev skrevet ud til medlemmerne og inviteret til planlægningsmøder. Kombineret med samvirkets egne ideer lykkedes det at få sammensat et meget varieret program med sang, musik, gymnastik, børneaktiviteter, optræden og præsentationsstande for foreningslivet. Arrangementet foregik i Nykøbing Hallen og trak op mod 1000 deltagere. De forskellige indslag blev bundet sammen af en dygtig konferencier. De øvrige kulturinstitutioner havde egne arrangementer. Kommunen havde ydet kr. 25.000 i støtte, som bl.a. gik til en plakatkonkurrence, annoncer og en flot arrangementsplakat. Det var et meget stort arbejde at få alt planlagt fra bunden, og i 2002 blev succesen gentaget, men det var, ligesom det hele var lettere anden gang. Siden er kulturnætterne blevet en fast tradition på Mors. Viborg Amt har hvert andet år forestået en amtsdækkende kulturnat, hvori også Mors har deltaget. Med amtets nedlæggelse er det slut.

En anden spændende opgave havde jeg på vegne af samvirket som koordinator på forfatteren Knud Sørensens 75 års fødselsdag i marts 2003 og indsamling til en folkegave. Opgaven blev løst i samarbejde med fem kulturinstitutionsledere på øen.

Arrangementet fandt sted i Støberisalen på Folkebiblioteket, og der var indbudt mere end 150 gæster. Pressens bevågenhed og de mange gæster fra nær og fjern gjorde dagen til noget helt særligt.

Der har været mange andre opgaver, eksempelvis indkaldte samvirket til et møde, hvor det skulle afklares, om der var behov for en borgerforening i Nykøbing. Men der kom ingen mennesker. Samvirket afholdt også medlemsmøder, men interessen var svag. Forholdet til forvaltningen på Morsø Kommune var ikke tæt, selv om samvirkets møder fandt sted i administrationsbygningen, og der var sekretariats-hjælp. Der var politisk repræsentation i samvirket, men ellers var der kun sporadisk kontakt til Undervisnings- og Kulturudvalget.

Folkevalgt

Ved amts- og kommunalvalget i november 2001 stillede jeg mig til rådighed for partiet Venstre og blev valgt ind i Viborg Amtsråd. Selvfølgelig var jeg spændt på udfaldet af valget. Med den ballast, jeg kom med, var et af mine ønsker en plads i Undervisnings- og Kulturudvalget. Ønsket blev opfyldt, og jeg blev næstformand. Desuden fik jeg sæde i det nyoprettede psykiatriudvalg. Amtets økonomi var meget dårlig, og i en af sparerunderne kom både det lokale egnsteater, Limfjordsteatret og Det Jyske Ensemble i spil. De klarede heldigvis begge frisag, men i Kulturelt Samvirke sammenhæng gjorde jeg det klart, at jeg som folkevalgt var nødt til at se på helheden i amtet. Morsø Kommune har også flere gange været inde med besparelser på kulturinstitutioner, men det er nu engang en politikers opgave at få budgetterne i balance, og det kan jo godt give nogle skrammer i relation til det omgivende samfund.

Hvad sker der på sigt

I efteråret 2003 søgte jeg som formand for den lokale Ørding/Assels Husholdningsforening Indenrigsministeriets Landdistriktpulje om midler til et projekt benævnt "Sydmors som Omdrejningspunkt". Projektet gik ud på at få foreninger i et nærmere defineret område på Sydmors til at samarbejde. I foråret 2004 kom der en bevilling på kr. 50.000. Projektet sluttede med, at der blev dannet en paraply for lokalområdets foreninger. Navnet blev "Event & Aktiv" Forum for Sydmors, og tyve foreninger tilsluttede sig. Senere i 2004 forlod jeg Kulturelt Samvirkes bestyrelse. Jeg søgte nok engang om penge i Indenrigsministeriet, og min ansøgning udløste igen kr. 50.000 til det videre arbejde. Event & Aktivs største arrangement var en foreningsmesse i Hvidbjerg Hallen med 27 stande og medvirkende foreninger. Der var sideløbende et underholdningsprogram, og omkring 700 personer besøgte messen, i alt bidrog 140 mennesker til underholdningen. Det er jo aldrig til at vide, om publikum vil tage en ny idé til sig. "Event & Aktiv" har desuden gennemført foreningsuddannelseskurser og en installationskunstforestilling på Sydmorsskolen. Den handlede om Grønlands lugte, lyde, lys og naturindtryk og var sat op af teatret Carte Blanche i Viborg. Det var første gang, en sådan installation fandt vej til Mors. Rumfanget af installationen var ganske imponerende med et pladsbehov på 8x15 meter. Som et kuriosum kan nævnes, at pladsbehovet fordobledes, efterhånden som kunstneren fik sine ideer udbygget, så det var med bævende hjerte, at jeg opmålte gymnastiksalen og konstaterede, at det stadig kunne lade sig gøre at huse installationen lokalt.

Af andre aktiviteter kan nævnes deltagelse i den amtsdækkende børnekulturnat, en sommeraktivitet, der går ud på at besøge interessante steder i områdets landsbyer. Den aktivitet blev afviklet under navnet "5 Blå Mandage". Om vinteren har foreningen i samarbejde med Morsø Folkeuniversitet fået kvalitetsforedrag placeret i landsbyerne. Alle arrangementer er afviklet i samarbejde med en eller flere foreninger. Selv om den sidste butik i landsbyen er lukket, findes der mange steder et velfungerende foreningsliv, men vil det også forholde sig sådan på sigt?

Hvorfor Venstre

En del af forklaringen ligger vel i det miljø, jeg er vokset op i. Der har egentlig aldrig været andre alternativer. Der tales i disse år meget om Højskole- eller Handelsskolevenstre. Jeg tilhører vel nærmest den førstnævnte kategori, selv om jeg som mange andre af min generation ikke har været på højskole. Det har dog ikke forhindret mig i at forestå Venstres årlige højskoledag i Viborg Amt. I 2004 havde jeg også fornøjelsen af at være medarrangør af en Venstre kulturkonference i Viborg, med deltagere fra hele landet. I en del år har jeg haft tillidsposter i partiet. Dels som medlem af forretningsudvalget for Morsø Venstre og en ansættelse som amtssekretær for Viborg Amts Venstre. Jeg har også været heldig og fået lov til at repræsentere amtet i Venstres landsudvalg på Christiansborg inden for kultur, uddannelse og forskning og på den måde være orienteret om de nye signaler og samtidig været budbringer for de lokale ideers vej videre til "borgen".

Som kulturudvalgsmedlem i Viborg Amt har jeg haft mulighed for at holde mig orienteret om de store begivenheder og også gå i dybden med tingene, eftersom der kom en del ansøgninger til kulturpuljen. Jeg har desuden haft det job at repræsentere amtet i flere bestyrelser på kultur- og uddannelsesområdet. Vedrørende kultur har det drejet sig om flere museer, et teater og udviklingscentret KulturPrinsen i Viborg. Viborg Amts dage er talte. For mit vedkommende har jeg også haft den glæde at blive valgt til den nye Region Nordjylland. Regionerne har kun få opgaver på kulturområdet, så det er andre ting, jeg skal beskæftige mig med i regionsregi, nemlig psykiatrien og social- og specialskoleområdet.

Aviskløe

Jeg har alle dage haft en passion for aviser og holder for øjeblikket syv af slagsen.

Som politiker synes jeg, man har en særlig forpligtigelse til at holde sig bredt orienteret. I tidens løb har jeg begået en del læserbreve, og som regel kommer der en respons før eller siden. Fra tid til anden er jeg da også gerådet udi debat. Der er politikere, der aldrig forfatter et læserbrev. Et eller andet sted slipper de let om ved tingene. Skrivekløe vil være at overdrive, men jeg skriver fast for Sydmors Nyt, som er den lokale idrætsforenings blad. Det udkommer dog kun kvartalsvis.

Amtsrådsarbejdet har åbnet nogle nye porte og ikke mindst nye netværksmuligheder.

Socialpolitisk Forening for Viborg Amt er en tværpolitisk – eller snarere upolitisk forening. Den forening gik jeg ind i på ledelsesplan efter opfordring, fordi jeg synes, at det er en fællesopgave at sørge for samfundets svageste. Det må vi kunne blive enige om uanset partifarve. Målet er at holde to stormøder årligt.

Ved tilfældighedernes spil, og det er der meget af i foreningsverdenen, kom jeg også til at sidde i bestyrelsen for en støtteforening til oprettelse af et hospice. Om det lykkes at komme i gang, må tiden vise. På sigt tror jeg, at det bliver langt mere almindeligt at vælge hospice frem for hjemmeplejens tilbud i terminalfasen.

Jeg kan ikke lade være

I Vester Assels er der en meget smuk kirke med velholdte omgivelser, et kulturlevn, der skal værnes om. Kirkeklokken er 600 år gammel og har markeret sorrig og glæde på egnen. Vi andre er kun fæstere her for en tid, som det står i en af vore kendte salmer. Om det var sådanne tanker, der fik mig til at sige ja til at blive menighedsrådsmedlem for et par år siden, eller det var det mere jordnære budskab, der fulgte med opfordringen – “I har ikke været det endnu”. Faktum er, at det er et både interessant og meningsfyldt arbejde, som ydermere giver indsigt i mange forhold.

Som det sidste vil jeg nævne Assels – Sillerslev Beboerforening, som jeg har været formand for i hen ved to år. Det er en forening med et højt aktivitetsniveau. Både på det praktiske, men også på det mere formaliserede plan. Planlægning af aktiviteter, ansøgninger, projekter, borgermøder, motionscenter og IT-caféstyring. De mange gøremål fordrer en del frivillige. Der er desværre en tendens til, at det kniber med frivilligheden, og jeg er bekymret for, at forholdene vil forværres i et sådant område som Sydmors, der er præget af en stor udskiftning af befolkningen. Tilflytningen af

ressourcepersoner lader vente på sig.

Jeg har naturligvis beskæftiget mig med meget andet end ovennævnte. Inspirationen til at være frivillig i kulturens tjeneste har jeg hentet ad mange kanaler, herunder udlandsrejser, konferencer, foredrag og temamøder. Det jeg har set og hørt, har jeg prøvet at transformere til noget, jeg kunne bruge i de sammenhænge, hvor jeg færdes. For nylig deltog jeg i den kongres på Fyn, hvor resultatet af Frivillighedsundersøgelsen blev offentliggjort. Et af måleresultaterne var, at folk, der arbejder over 40 timer om ugen, også er dem, der arbejder mest frivilligt i deres fritid. De politisk aktive er dem, der arbejder allermest. Nogle gange kan man jo spørge sig selv, hvorfor man egentlig engagerer sig, men forklaringen er vel for mit vedkommende – at det kan jeg ikke lade være med.

*Gunhild Olesen Møller, år, Mors
Landmand
Formand for Event & kultur ...*

AF NIELS UFFER

Kunst er bestandig det umulige

Askov. – Succesen er for længst fastslået. Henved hundrede amatørmusikere søger forgæves om plads, og hvis man alligevel tvivler på succes'en, kan man spørge de hollændere, schweizere og svenskere, som år efter år vender tilbage til Askov. Intet arrangement, siger udlændingene, er så stort og kan gennemføre så mange forskellige ting som det årlige énuges musikstævne på Askov Højskole i Vejen.

Snarere må man spørge ved afslutningen af den sædvanlige succes i sidste weekend: Hvordan får man 325 mennesker i alle aldersgrupper og af begge køn, professionelle som amatører, til at knokle frivilligt 16 timer i døgnet – og tilmed spendere et par tusinde kroner på det?

Mange andre højskoler er sikkert nysgerrige: Hvad er opskriften?

Weekendavisens udsendte bratschist i Askov har i hvert fald ikke set magen siden hans sidste kapsejls Sjælland Rundt: i begge miljøer findes en helt unik konsensus. Folk interesserer sig for det samme, og de udøver det samme.

På alle højskoler hygger man sig gevaldigt og ofte lidt passivt, når undervisningen er forbi. Amatørmusikerne i Askov bliver bare ved med at spille, døgnet rundt, hyppigst uden lærere, mer, mer, mer ...

Deltagerne har på forhånd valgt det værk, de vil koncentrere sig om. Weekendavisens medarbejder brugte ca. 20 timers indstudering på Mahlers 1. symfoni, et værk som kræver 120 musikere, med dobbelt blæserbesætning. Dirigenten var hollænderen Jules van Hessen (sølvvinder i en Malkokkonkurrence).

I almindelighed spiller folk i to orkestre, et om formiddagen, et andet om eftermiddagen. Dette arbejde er på papiret nok til at fylde en uge. Herudover har folk på

forhånd meldt sig til et eller flere af en halv snes bladspilsoркеstre. Og for at det ikke skal være løgn, opretter enkelte dirigenter eller grupper yderligere en stribe symfoniorkestre, kaldet natorkestre, fordi døgnet selv om sommeren har et begrænset antal lyse timer.

Hvor stort det er, fremgår måske bedst af, at på et tidspunkt kom to ad hoc-symfoniorkestre til samtidig at spille den samme Haydn-symfoni, nr. 104.

Men hermed er det ikke slut. Enhver, der spadserer igennem Askovs udstrakte område, vil på alle tider af døgnet høre musik i alle kroge. Det er Askovs subkulturer. Det meste er kammermusik. Men det er også jazz, folkemusik, ja musik i enhver genre, måske bortset fra de underlødige. Et søvnunderskud på en halv snes timer synes at være det normale, Askov-deltagerne rejser hjem med, og ifølge deres egne opgivelser havde hver af dem i gennesnit spillet knap en halv snes værker ud over det officielle.

Sjuskeri? Måske en gang imellem. Det meste er bladspil, dvs. bare en enkelt gennemspilning. Den slags chokerer den forsigtige, lidt skræmte amatør. Han forgriber sig normalt ikke på de store mestre uden forberedelse. I Askov kastes han ud i det med risiko for at brække halsen. I regel slipper han for tilhørere. Det fik engang den nu afdøde Politiken-anmelder Robert Naur, der selv var ivrig klarinettspiller, til at skrive i et jubilæumsskrift: "Musikken kan ikke eksistere uden publikum, hævdes det. Det er åbenlyst løgn. Musikken eksisterer ikke ofte under så vild intensitet, som når vi mødes i Askov. Men den eksisterer her helt og holdent i kraft af sig selv ... Vores fælles musiksyn er ganske entydigt ...: musik er noget, man spiller."

Tilhørere er der ved slutkoncerten, en højtid, hvor nogle af os er så rørte, at vi tog slips på. På vej til slutmålet rutscher vi op og ned i følelsesregistret. Thi det er så svært. Det hænder endda, nogle rejser hjem i nedtrykt sindstilstand.

De fleste af os, f.eks. bratschister, gemmer os. Men oboerne hornene, fløjterne, paukerne, fagotterne og den slags må brase lige ud i det med risiko for at ramme ved siden af. Hver gang er det knald eller fald. Men selv bratscherne har problemer hos Mahler. Værst var de lange kromatiske skalaer, som flere af os simpelthen ikke kunne spille hurtigt, endsige rent. F. eks. denne:

Tegning---

Mahlers 1. symfoni, som for resten havde uropførelse i Budapest i år for præcis 100 år siden, består af 100 pct. piano pianissimo og 30 pct. larm, også kaldet forte fortissimo.

På ovenstående eksempel larmede orkestret voldsomt, og at spille falsk her for en enkelt lille bratsch skader på samme måde, som nå musen tramper... Dirigenten Jules van Hessen var derfor meget tolerant vedrørende tekniske fejl her. Til gengæld erklærede han på sit hollandske engelsk, at musikken virkelig blev øgly, når vi larmede på pianostederne.

Specielt lige i starten måtte alle 120 gå på listefødder under "solopgangen". Alle strygere – violiner, celli og bratscher – befinder sig her uendelig længe et par oktaver oppe i én myggetynd flageolet-tone. I moderne ser det let ud, men i den almindelige nervøsitet under koncerten var et angreb på næsen fra en særlig aggressiv flue nok til at stoppe nærværende debutant.

Vi bratscher er jo orkestrets radikale folkeparti. Snart støtter vi celloerne til venstre, snart violinerne til højre. Det giver os en fornemmelse af at sidde i midten; orkestrets andre musikanter er mere tilbøjelige til at komme med bratsch-vittigheder. Spørgsmål: Hvordan får man en bratsch til at lave en tremolo? Svar: Man skriver "solo" over en helnode.

Men der var aldeles ikke noget morsomt i, at vi faktisk havde en grusom solo solissimo i slutningen af symfonien. På et sted, hvor hele orkestret er meget tavs, skal bratscherne pludseligt gøre sådan her:

Tegning.....

Bare tre små toner i tredje position på C-strengen. Rammer man forkert, eller kommer man for tidligt eller for sent, er det katastrofe. I reglen førte det til, at vi blev så forsigtige, at de tre ffer, som betød fortissimo, blev til et lille forsagt pip. Så endelig lykkedes det til generalprøven – med det resultat, at kyllingepippet dukkede op igen til koncerten.

Næh, bratschen er ikke et udpræget soloinstrument.

Og måske burde amatører i det hele taget holde sig for gode til at spille musik offentligt. Det er der i hvert fald nogen, der mener. Bl.a. de fleste professionelle musikere (og high-figh-ejere), der sjældent mænger sig med de glade amatører.

Et lille mindretal professionelle deltager i Askov-stævnet på fuld drøn. En af dem forklarede hvorfor: At lave musik sammen med et professionelt orkester er, for at sige det lige ud, at ligne med et samleje med en luder, sagde han. Hun ved, hvornår hun skal sukke og stønne. Amatørerne har entusiasme – og visse tekniske problemer.

Der er altså enkelte professionelle, som har dette behov for bare én gang om året at rive sig ud af rutinen. Askov-sommerstævnet er amatør entusiasme i dens højeste form, "sommerens galskab" som det blev kaldt af Robert Naur. Han var altid med på Askov, og hans begejstring som amatør og for amatørerne gjorde ham til en slags Askov-profet. Efter hans død citeres han stadig.

Interessant nok holdes hans legendariske uvenskab med Informations musikkritiker Hansgeorg Lenz stadig i live i spisepauserne. Lenz bryder amatørerne sig ikke om, fordi han ikke vil lade amatørismen være en undskyldning for dårlig kvalitet.

Mange Askov-amatører, som kommer fra hjem med klaver, prøver at forene den skønne kunst med en vis borgerlig dannelse, som de savner hos Lenz. Naur skrev engang, at "Askov er et sted, hvor man får den dybeste respekt for deres daglige brød ved at gøre disse utroligt ukomplicerede ting perfekt". Han afspejler her Askov-amatørernes lidt næsegruse beundring for de professionelle.

Man fornemmer også en tristesse her. Mange af deltagerne har gjort karriere anderst: læger, ingeniører, jurister, lærere og professorer. Men de realiserede aldrig ungdommens måske undertrykte drøm: at leve et liv i kunsten og musikken. Til gengæld graves entusiasmen op, i hvert fald denne ene gang om året.

Og dog sniger rutinen sig ind ad bagdøren. Novicerne i Askov undrer sig over, at der ikke er Bach og Händel på programmet – alt det, som ofte er teknisk overkommeligt at spille. "Selv Haydn og Mozart er reduceret til bladspil – akkurat som i de "rigtige" orkestre, surmulede en violinist: "På et punkt er ledelsen hverken til at hugge eller stikke i... De efterligner de professionelle. Al prøvetiden bruges på Mahler. Og stort set spiller man Mozart fra bladet." På den anden side, er det ubestrideligt, at man arbejder særdeles grundigt med visse værker. Men tendensen til det overfladiske, til en slags "professionalisering", kan spores. Og måske lurker krisen her.

Men hvorfor være bekymret, når der hvert år står hundrede på venteliste for at komme med? Når de eneste instrumenter, man mangler, efterhånden er basser og fagotter?

Svaret blev muligvis givet af Robert Naurs modsætning, musikkritikeren, som Askov-folkene mindst byder sig om, Hansgeorg Lenz. Han skrev (16.12.1981), at "ild og ildhu... netop er den særlige forudsætning, hvormed amatører går til løsning af en ... opgave – modsat musikere, der bliver betalt for det". Men Lenz reagerer netop også mod den iboende tendens til "professionalisering" hos amatørerne, deres forsøg på at lægge an til "et kompromis mellem værket og de forhåndenværende muligheder for dets udførelse". Amatørerne beundrer de professionelle så meget, at deres musik "skulle ligne brødmusikernes".

"Men hvad var der egentlig vundet ved endnu en tilnærmelse til det almindelige, til at være "acquainted with grief"? ... Amatørerne burde sætte sig et højere mål. De opflammes lettere af en opgave end professionelle, skal ikke rystes ud af rutine, men

har flere begrænsninger – og det er deres storm mod disse begrænsninger, der gør deres musikudøvelse ofte mere givende end en, hvor ingen begrænsninger findes,” skrev Lenz.

Vores dirigent Jules van Hessen gav udtryk for lignende tanker i de sidste formaninger inden koncerten. Heller ikke van Hessen ønskede musikken “forsvarlig, pæn og velordnet”. For “Kunst er bestandigt det umulige. Ikke blot, men især for amatører”, som Lenz skrev.

Bortset fra enkeltpersoners kriser fungerer Askov emancipatorisk. Efter kaster man sig ud i sværere ting end før. Nærværende amatør drømte ikke om at spille Mahler i dette liv. Først i Askov fandt han ud af, at Beethovens strygekvartetter, i hvert fald de tidlige, er til at komme i nærheden af.

Det var det 41. sommerstævne, som Dansk Amatørorkester Samvirke (DAOS) gennemførte i år. Stævnets tykke em af traditioner hæmmer det ikke nævneværdigt. Nye generationer bringer fornyelsen med sig, ofte inden for en af “storfamilierne”, der er repræsenteret på stævnet med tre generationer. Det er utrolig sjovt at se en 12-års pige spille violin ved siden af en 70-årig mand. Selvfølgelig foretrækker de unge hinanden, og de gamle går som bekendt tidligere hjem. Men fordi der er så mange, er der også mange brudflader, og ingen kan sætte sig på tingene.

Demokratisk kan den slags ting ikke rigtigt blive. Nogen – og den nogen hedder Knus Mouritzen – må sørge for, at der sidder rimeligt dygtige folk på de forreste pulte; ellers bryder det sammen. De unge har fået en bedre, mere systematisk undervisning. Det kunne ses i Mahler-orkestret, hvor gennemsnitsalderen i 1. violingruppen måske var under 30 år, mens den i 2. violingruppen lå nærmere de 50 år.

Askov arbejder således selv på at undgå den aldersdød, som truer en del danske amatørorkestre – mens unge orkestre vokser op ved siden af, fordi de gamle orkestre fastholder, at alder, ikke merit, bestemmer placeringen i orkestrene.

Askov-traditionerne kan virke trykkende på de nye. Snakken omkring dem kan være helt sort af indforståethed. Vise kammermusikgrupper har for længst lukket sig ude fra omverdenen. Alligevel har Askov-stævnet stadig plads for bevægelse, nye grupperdannelser osv. Selv om veteranerne er mange, dukker der hvert år ca. en tredjedel nye op.

Denne langsomme udskiftning er måske forklaringen på Askov-stævnets livskraft. Vorherre har utvivlsomt også en finger med i spillet. For det, musikanterne på Askov beskæftiger sig med i hele denne uge, er jo englenes sprog.

Weekendavisen 11. august 1989

*Niels Ufer, journalist på Information
og senere Weekendavisen til sin død som 53-årig i 1993.*

*Artiklen er også trykt i bogen “Ufer” – en samling af Niels Ufers artikler,
der blev udgivet, efter at han posthumt var blevet tildelt
Cavling-prisen for bl.a. sin afdækning af tamilsagen.*